MAY - 1987

Digitized by the Internet Archive
in 2026

https://archive.org/details/songs0011avra

אלע ווערק
פון
אברהם רייזען
אין 12 בענדער.

יובילעאום אויסגאבע.

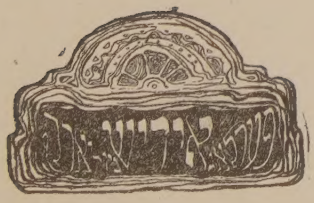

אברהם רייזען.

עלפטער באַנד:

ליעדער.

ארויסגעגעבען פון פערלאג „אידיש"
1917 ניו־יאָרק, תרע"ז

Copyright, 1916
by
YIDDISH

I.

די נראהע נויט.

מיין שפיעלען

1.

אויף א קליין צעבראָכען פיעדעל
האָב איך אַבגעשפיעלט מיין וועלט.
און דערמאָהן איך יעצט דאָס שפיעלען
לויפט מיין זעעלע דורך א קעלט.

ס'ווייגען ביטערליך די טענער,
ס'קלינגט אין ד'אוירען נויט־מוזיק,
און עס הערט זיך א בעווייגען
אויפ'ן קבר פון דעם גליק...

2.

כ'האָב דאָס לעבען אויף דער פיעדעל
פאר דער נויט געשפיעלט קאָנצערט,
און די נויט האָט אפלאָדירט מיר,
און מיט גרויס געפיהל געהערט.

און זי האָט מיר רייך בעשאָנקען,
ווי ס'ערלויבט נאָר איהר פערמעג:
האָט מיט דערנער אויסגעשאָטען,
אויסגעשפרייט מיין לעבענס וועג..

שוועד

א, מענשען אהער,
דער וואגען איז שוועד
איך קען מעהר ניט פיהרען,
א, נעהמט וואס אראפ,
אביסעל, א טראפ,
די משא — ניט שפירען!

דער וואגען נעפאקט
און זאמדיג דער טראקט —
עס ברעכען די גליעדער:
א, נעהמט זיי אוועק
די פעקלעך און פעק —
איך פאל באלד אנידער!

דאָס אייביגע ליעד.

וואָס שאף איך, וואָס זינג איך?
מיין חבר, דו פרעגסט —
כ'מאך נייע נגונים
צום אייביגען טעקסט.

„בזיעת אפיך" —
איך פיהל עס און וויים —
„דיין ברויט זאָלסטו עסען
מיט בלוטיגען שווייס".

„זאָלסט שטענדיג זיך מיהען
אין נאס און אין שטוב,
„עד שובך" — ביז וואנען
וועסט קומען אין גרוב".

די תורה, מיין חבר,
הויבט אָן זיך דערמיט.
און ס'נעהמט נאר קיין ענדע
ס'פערשאלטענע ליעד....

אַרימעם לעבען ...

אַרימעם לעבען ! נאָר שטענדיג זיך מאטערן,
שטענדיג צו לעבען אין נויט:
כוחות די יונגע, די פרישע צו פּטר׳ן,
זוכענדיג — טרוקענעם ברויט !

וואָגלעז אוז וואַנדערן ! וואו טאָגען ניט נעכטיגען,
נעכטיגען ניט, וואו געטאָגט !
הערען דאָס שפּעטען פוז בייז־נידערטרעכטיגען,
שווייגען — קיין וואָרט נישט געזאָגט !

בוקען זיך, בייגען זיך נידעריג, נידעריג,
ברעכען דעם קערפּער אויף האלב:
רעדען תחנונים אוז ווייענדיג, ציטעריג,
בעטען בייז גאָלדענעם קאלב !...

שטיקען פערלאָנגען אוז שטרעבונגען קראפטיגע,
שטיקען אוז דריקען אין הארץ;
בלומען פוז יוגענד, די פרישע, די זאפטיגע,
לאָזען צו טרעטען אויף שווארץ !...

צום העמעריל

אח, העמעריל, העמעריל, קלאפ!
שלאג שטארקער א צוויעק נאך א צוויעק!
קיין ברויט איז אין שטוב נישטא,
נאר צרות און לייד אהן אן עק!

אח, העמעריל, העמעריל, קלאפ!
דער זייגער—ער שלאגט שוין באלד צוועלף:
די אויגען זיי מאכען זיך צו —
גיעב כחות — א, גאטוניע העלף.

אח, העמעריל, העמריל, קלאפ!
שלאג שטארקער די צוויעקעס, שלאג גיך,
ביז מארגען מוז פארטיג שוין זיין
דער גבירה'טעם טאכטערל'ס שיך!

אח העמעריל, העמעריל, קלאפ!
ניט גליטש פון מיין האנד זיך ארויס!
מיין איינציגער שפייזער ביזט דו,
פון הונגער אהן דיר גיעה איך אויס!...

שווארצע פרעק

(פאראדיע)

שווארצע פרעק און ווייסע קליידער,
יערע פרוי — א ליעבעס וועזען,
רעסטאראנען און טעאטערס —
וואלטען מאלערס נאר געווען!

מאלערס אין די פוסטע טאשען,
וואלט איך אלץ געקענט נענישען.
את צו זעהן עס בלויז מיט ד'אויגען,
וועלט דאס האַרץ צופלאצט, צוריסען!

כ'וועל צוריק אהיים ענטלויפען,
וואו די קליינע שטיבלעך שטעהען,
וואו די ווייבלעך טראגען חייבלעך,
און די קינדער באַרוויים נעהען.

כ'וועל צוריק אהיים ענטלויפען,
וואו עס פאשע זיך די ציענען:
וואו דעם שענסטען, גרעסטען רעטאך
קען מען פאר א גראשען קריגען:

כ'וועל צוריק א חיים ענטלויפען,
וואו עס קלאפען נוט קיין רעדער:
וואו פון חייזעל ביז צום קלייזעל,
גאַנץ צו פוס פאמעליך יעדער.

ווי געזונד, דו שטאדט, דו טייוועל,
זאל קיין גוטער דיך ניט קאנען, —
כ'וועל צוריק אהיים ענטלויפען
און מיט טרערען דיך דערמאנען.

אויף א קבר

קיינעם וועט זיין טויט נישט ריהרען.
קיינער וועט זיין טויט נישט שפירען:
שטיל וועט מען אוועק איהם פיהרען
אויפ'ן בית־הקברות פעלד.

שטיל וועט מען זיין ארוין טראגען
און קיין שבחים וועט מען זאגען.
קיינער וועט נישט ווייגען, קלאגען.
וואס איין ארעם־מענשעל פעהלט:

קיין מצבה און קיין זכר.
אז געוועזען איז א הויכער
און א דארער, און א בלייכער
ארים מענשעל אויף דער וועלט...

און ווי לאנג האט ער געליטען:
און ווי לאנג האט ער געשטריטען:
א, ער האט זיך דאך גערואנגעלט,
ווי דער גרעסטער העלד!...

צו אַרימע יונגלעך

שפּיעלט יונגעלעך, שפּיעלט אייך, פערגעסט אייער נויט,
נאָר בעט ביי די מאמעס קיין שטיקעלע ברויט;
די מאַמעס זיי האָבען אין שטוב דאָרט ענוג:
ווער ס'לאַטעט, ווער ס'וואַשט דאָרט, ווער ס'זיצט ביי דער ווּג.
שפּיעלט יונגעלעך, שפּיעלט אייך, אויך דרויסען איז פּריי,
אָן — זעהט איהר, עס טראָגט זיך א פּייגעל פּערביי.

שפּיעלט יונגעלעך, שפּיעלט אייך, פערטשעפּעט נאָר ניט
דעם אַלטען רב בערעז, וואָס גענט טריט ביי טריט.
א, זעהט איהר זיין בליק, ווי ער קוקט אזוי טריעב,
דאָס שפּיעל אייערס שטעכט איהם, ער האָט עס ניט ליעב.
דאָס לעבען דאָס האָרטע האָט האָרט איהם געמאכט —
א, יונגעלעך ליעבע, פּאר אייך ניט געדאכט!

שפּיעלט יונגעלעך, שפּיעלט! נאָר אָהן טומעל, אָהן האַסט,
נאָר שפּיעלט אייך אזוי ווי פּאר אַרעמע פּאַסט!
און שפּיעלט איהר אין פּערדלעך, טא שמייסט ניט דאָס פּערד;
עס וועט איהם איין אמת'ער פּערד זיין בעשערט:
עס וועט איהם דאָס לעבען נאָך נעמען אין שפּאן,
א, שמייסט איהם ניט קינדער, א שוינט איהם ביז דאן!...

מאי-קא משמע-לן?...

1.

מאי קא משמע-לן דער רעגען?
וואס-זשע לאזט ער מיר צו הערען? —
זיינע טראפענס אויף די שויבען
קויקלען זיך, ווי טריעבע טרעהרען.
און די שטיוועל איז צוריסען,
און עס ווערט אין גאס א בלאטע;
באלד וועט אויך דער ווינטער קומען —
פ'האב קיין ווארעמע קאפאטע...

. . . . . .

2.

מאי קא משמע לן דאם ליכטעל?
וואס'זשע לאזט עס מיר צו הערען?
ס'קאפעט און עס טריעפט איהר חלב
און ס'ווערט באלד פון איהר נישט ווערען.
אזוי צאנק איך דא אין קלייזעל,
ווי א ליכטעל, שוואך און טונקעל,
ביז איך וועל אזוי מיר אויסגעהן
אין דער שטיל, אין מזרח-ווינקעל...

. . . . . .

3.

מאי קא משמע לן דער זייגער?
וואס'זשע לאזט ער מיר צו הערעז,
מיט זיין נעלבעז ציפער־בלעטל,
מיט זיין קלינגעז, מיט זיין שווערעז?

ס'איז אז אנגעשטעלט כלי,
ס'האט קיין לעבעז, קיין געפיהלעז,
קומט די שעה, דא מוז ער שלאנעז,
אהז זיין רצוז, אהז זיין ווילעז...
. . . . . .

4.

מאי קא משמע לן מיין לעבעז?
וואס'זשע לאזט עס מיר צו הערעז?
פוילעז, וועלקעז אין דער יוגענד,
פאר דער צייט פערעלטערט ווערעז.
עסעז „טעג" אוז שלינגעז טרערעז,
שלאפעז אויפ'ן פוסט דעם הארטעז,
טוידטעז דא די „עולם־הזה"
אוז אויף עולם הבא ווארטעז...

אין א לאַנד

אין א לאַנד א ווייטען, ווייטען,
אַבגעשניטען פון דער וועלט,
אין א שטיבעלע אן ענגער —
שמאַכטען זיי פאר הונגער, קעלט...

אַלע קלײדער — שוין צוריסען
און דאָס לעצטע העמד צופליקט,
פון די באקען אײנגעשרומפען
פון דעם הונגער וואָס זיי דריקט.

שווייגען אלע — און די אויגען
קוקען ערגעץ בלינד און שטאַר:
אויף די פנים'ער פערגליווערט
ליגט א פחד און א צער.

שווייגען אלע — ביז זיי פאלען
און זיי שרייען בלויז פון שלאַף,
ווי זיי וואַלטען אין דעם חלום
פון דער וועלט געזעהן דעם סוף.

איינער בלויז קען דאַרט ניט שלאַפען
און ער שטעהט און וואַרט שוין לאַנג...
אין זיין הארץ האָט נאָך די האָפנונג
ניט געענדיגט איהר געזאַנג...

און ער האלט די אויגען אפען,
קוקט אין פענסטערל ארויס,
און ער זעהט א ים א בריייטען
און א שיף — זי שוויסט פאראויס!

ס'קומט די שיף פון ווייטע לענדער
צו בעפרייען זיי פון נויט,
און די שיף איז אנגעלאדען
אי מיט קליידער, אי מיט ברויט...

די מאטראזען אייליען, אייליען...
און דער גוטער קאפיטאן
טרייבט די שיף אליין פארווערטס, פארווערטס
ווי פיעל קראפט ס'איז נאר פארן!

„העי מאטראזען, ניכער!" הערט ער
ווי דער קאפיטאן ער שרייט...
און די שיף זי יאגט אליין שנעלער
און די שיף איז שוין ניט ווייט.

ביז ער איז צו לעצט געפאלען
און איז איינגעשלאפען טיף,
און מיט צוגעמאכטע אויגען
נאך נעזעהן, ווי ס'שוויסט די שיף...

דער גמרא ניגון

וואס'ישע קלאגסטו ביי דער גמרא,
קלויזניק בלאסער, קלויזניק ליעבער,
און דיין ווייענדינגער ניגון
אין מיין האַרצען גענט אריבער:

און מיין אויג איז פייכט געוואָרען,
מיט א טרער איז עס פערלאָפען.
קלויזניק בלאסער, קלויזניק ליעבער,
זאג וואס האט מיט דיר געטראָפען?

צי דו בענגסט א היים נאך דייגע
טאטע, מאמע, שוועסטער, ברידער,
וואס אהן זיי ביזטו געבליעבען,
ווי א שיפל אהן א רודער.

אדער אויפ'ן „מאג" ביי ליב'ען
ביזט א לאנגע צייט געזעסען,
ביז מען חאט געזאגט: „גו בחור,
נעם די קוואַרט און וואש זיך עסען"?

אדער אפשר נלאט דו שעמסט זיך
עסען ברויט אויף פרעמדע טישען
און מיט בלוט, מיט היימע טרערען
שלינגסט אראָפ דו יעדער ביסען?

אדער ס'פעהלט דיר אויס א „מאנטאג"
און עס האט דיר שוין נעטראפען
ניט אייגמאל זיך לעגען הונגריג
אויף דער ארטער באנק און שלאפען?

און דו האסט זיך איצט דערמאנט אלץ
און דו קענסט עס ניט פערטראגען.
און ביי רבא'ן, ביי רב פפא'ן
ווילסטו איצט דיין וועה אויסקלאגען.

העב'זשע העכער אויף דעם ניגון
שטארקער, העכער דרעה די טרעלען:
ביי די הייליגע נגונים
דארף זיך עסען גאר ניט וועלען...

נאכט און קאלט...

נאכט און קאלט. דאס קליינע שטיבעל
קוקט וו׳ א גרויסער קבר אוים,
און דאס ארימע געזינדעל
קען פון דארטען ניט ארוים.

און די שויבען פון די פענסטער
קוקען אזוי שטאר און ווילד,
ווי די אויגען פון געשטארב׳נע — —
דרויסען שפיעלט דער ווינד און שפיעלט.

ס׳שפיעלט דער ווינד א מתים־נגון
הינטער שטיבעל אויף דער גאס,
און די מתים אין דעם שטיבעל
הארכען צו אהן צער, אהן כעס...

די פרוי

אויף א שמאלען הויפ'ל,
וואו עס שוועבט די נויט,
שטעהט די שווארצע מטה,
און פערצעהלט פון טויט.

ווער עס גענהט פאראיבער
שטעלט זיך פלוצים אב,
און די הענר פערברענט ער
שאקעלט מיט'ן קאפ.

און פון שטיבעל רייסט זיך
יאמער און געשרעה,
ס'נעהמט אדורך די זעלע
מיט א ווילדען וועה!

און די וויבער — שכנה'ס —
קומען זיך צונויף,
און די קוואלען טרערען
עפענען זיך אויף.

איינע ווינט און טענה'ט:
„זאלסט א מליצה זיין
כ'האב געוואוסט דיין לעבען —
פול מיט נויט און פיין.

פֿלעגסט מיר אויס דערצייהלען
דיינע צרות פּעק.
ווי עס איז דיין לעבען
טרויעריג אוועק:

ווי דו ביזט געוועזען
יונג א מאל און שיין.
נאר דו ביזט געוואקסען
עלענד און אליין.

ווייל דיין ליעבע מוטער
איז געשטאַרבען יונג.
אוז דיין בייזע מוהמע
מיט איהר גלאטער צונג

פֿלעגט דיך זידלען, שילטען.
שלאגען אפט מאל אויך;
פֿלעגסט עס שטיל פערטראגען;
ווייגען. נאר ניט הויך...

אוז ווי נאכדעם האסטו
חתונה געהאט
אוז פערוועלקט געוואַרען.
ווי פוז בוים א בלאט:

פֿריהער פוז דער שווינער
אוז פוז מאן דערנאה.
אוז פוז ארים לעבען.
אוז פוז שווערען יאה:

און פון „האדעוואניע":
מאזלען, דיפטעריט...
און פון „יונגע" קברים —
(שטארקער גאט, בעהיט !...)

פון דער שכנה'ס טענות,
פון איהר גלאטען מויל
יאמערען די ווייבער,
ווייגען אויפ'ן קול...

א, די קלונע שכנה
האט זיי אוים געזאגט
דאס, וואס טיף אין הארצען,
יעדע פון זיי טראגט...

און די טרערען פאלען,
ניעסען זיך אראפ
אויפ'ן קאלטען קערפער,
אויפ'ן טויטענם קאפ...

דער מענש

נעהט אריין אנ׳אַרימאן
מיעד און איינגעבויגען,
שטעלט זיך שטיל אוועק ביי׳ן שוועל,
הייבט און וואַרפט די אויגען.

יעדעס מענשליכעס נעפיהל
אין זיין אויג פערלאַשען,
אוז ער שטרעקט אויס שטום די האַנד,
בעטעלט שטום א גראַשען.

ס׳איז דער מענש! די קרוין דער וועלט,
ס׳העכסטע פון די בריות! —
זעהט, ווי ניעדעריג ער איז,
ווי נעמיין, ווי מאוס!

קלייגע וועריס דאַרט אין דר׳ערד
זיינען זעלבסט זיך שפייזער,
אוז דער מענש, די קרוין, די קרוין,
בעטעלט אין די הייזער!..

אָרימע מענשען

אונזער שכל, אונזער חכמה,
אונ׳זרע קלוגע, שארפע ווערטער,
הערט מען נישט אין קיין געזעלשאפט,
קלינגען נישט אין קיינע ערטער —

שטארבען אַב מיט אונז צוזאמען,—
שטארבען אַב מיט אונז, קבצנים,—
קיינער וויים פון אונזער שכל,
און מיר הייסען די נאראַנים.

אונזער שיינקייט, גאט׳ס מתנה,
מערקט נישט קיינער, זעהט נישט קיינער,
ביז עס עסט אונז אויף דער דלות
און מיר בלייבען הויט און ביינער.

און דעריבער, אז מיר רעדען
לאַזען מיר אראַב דאַס פנים,
און די ווערטער שטיל, געוואויגען,
ווי עס פאסט פאר אונז, קבצנים.

און דעריבער, אז מיר שטארבען
מאכט מען נישט קיין גרויסען וועזען,
ווי א רויך ווערט גיך פערשוואונדען,
ווי גאר קיינמאל נישט געווען...

צו א ברודער

דער הימעל פערצארעמט,
די ווינדען — זיי בלאזען:
וואו ביזטו, מיין ברודער,
פערנעסטו, פערלאזטו?

וואו ביזטו פערוואנדרעט,
אין וואס פאר א שטערטיל?
צי האסטו א דירה,
צי האסטו א בעטיל?

איך זעה אויפ'ן הימעל
די וואלקען זיי שוועבען:
אזוי זעה איך זיי שוועבען —
דאס וויים איך דיין לעבען.

עס דרינגען די קלאנגען
פון ווינד אין מיין אויער:
עס גיעסט זיך מיר, ברודער,
אין הארצען דיין טרויער...

ווינטער-ליעדער

1.

עס רוקט זיך דער ווינטער
אַריבער דער וועלט.
און שרעקט אַב דעם עולם
מיט ווינטען און קעלט.

און חיים דער סטאַליער
פֿאר שרעק איז גאַר טויט.
ער האַט אין דעם זומער
פֿיעל הייזער געבויט:

נעמאכט זיי אי ווארים,
נעמאכט זיי אי פעסט,
עס זאַל צו זיי האַבען
קיין שליטה די פרעסט.

פֿערריכטען זיין הייזעל
האַט ער נאַר פֿערפֿעהלט,
אריין זאַל ניט קומען
די בעטערע קעלט.

דאַם דעכעל אין לעכער
חאַט ער ניט פֿערדעקט,
ער חאַט ניט אפילו
די שפֿאַלטען פֿערשטעפּט.

אוי, אַרמער! דיין ארבייט
האט אלעם בעהיט
פון גרויזאמען ווינטער,
נאר דיך אליין — ניט!...

2.

און לייבעל דער שניידער
— א יודעל קיין גבר —
אט ממש א לולב.
אווי איז ער דאר!

און דארף ער ארויסגעהן
אין מארק, צי אין גאס.
פערשעלט ער דאס לעבעו
איז בייז און אין כעס.

ער האט ניט ערווארטעט
דעם ווינטערס בעזוך,
עס פרעסט זיינע ליפען
א ביטערער פלוך...

געארבייט האט לייבע
ווי טאג אזוי נאכט, —
און האט דאך קיין בגד
צום ווינטער געמאכט!

ער האט פון נאך פסח
ביז סוכות געגייהט,
אין ווארימע בגדים
פיעל מענשען בעקליידט.

נאר זיך עפעס מאכען,
ס'איז פשוט א שאנד!
האט ער ניט בעוויזען:
פערקויפט איז זיין האנד!

דאָס געבעט

עס הערט זיך דער דונער פון ווייטען,
עס בלענדט אין די אויגען דער בליץ: —
א, גאָט האָב רחמנות, די אַר'מע
פון בייזען געווייטער בעשיץ.

וואָס ארבייטען שווער אויף די פעלדער,
געפינען זיך ווייט פון דער היים
און האָבען קיין ארט, וואו זיך שיצען,
קיין שייער, קיין דעכיל, קיין בוים!

וואָס זיינען אוועק אונטערוועגענס,
די פוהרען מיט משא פערלייגט
און ווייט איז פאר זיי נאָך א קרעטשמע,
און וועלען פון רעגען צוווייקט.

וואָס שטעהען אין מארק מיט די קוישען:
מיט עפּיל, מיט גרינס און מיט ברויט —
און אלע, וואס זענען איצט דרויסען,
וואס טרייבט זיי דער הונגער און נויט.

און אלע וואס זענען פערוואגעלט,
וואָס האָבען קיין ווינקעלע ניט, —
די אלע פון בייזען געווייטער
פעשירמע זיי, גאָט, און בעהיט!

דער אידישער אזרא

אלע אבענד קומט דאס מיידעל
צו דעם ברונעם שעפען וואסער:
זי בעגעגענט דאָרט א יונגעל,
יערער אבענד ווערט ער בלאסער.
„זאג ווער ביזטו?" האט זי טרויעריג
איהם א מאל א פרעג געגעבען —
„דיין געבורטסאָרט ווי? איך וויסען,
וואו דו האסט פערבראכט דיין לעבען?"
און ער האט איהר שטי? געענטפערט:
כ'בין פון עלענד, נויט א זינגער:
מיין געבורטסאָרט איז די „ליטא",
וואו מען שטארבט אין גאס פון הונגער...

א געזינד זאלבע אכט.

א געזינד זאלבע אכט.
און בעטען נאר צוויי, —
און קומט אן די נאכט.
וואו שלאפען דאן זיי ?

דריי מיט'ן טאטען.
און דריי מיט דער מאמען —
העגטלאך און פיסלעך.
געפלאכטען צוזאמען.

און קומט אן די נאכט.
מ' דארף מאכען די בעטען.
דאן העבט אן די מוטער
דעם טויט אויף זיך בעטען.

זי מיינט מיט אנ'אמת, —
עס איז נישט קיין וואונדער :
אויף ענג איז אין קבר.
דאך ליגט מען בעזונדער...

עם פוילט

דראבנע טראפען גיעסט דער רעגען
לאנגע שטונדען נאכאנאנד :
מיט דעם קוישעל עפעל. באדעמ
זיצט די ארמע ביי א וואנד.

זי בעטראכט מיט אנגסט און שרעקען
איהר פערמעגען און איהר גרויל.
און מיט ציטערדיגע ליפען
קלאגט זי שטיל : עס פוילט. עס פוילט !

יעדער קונה. טראכט די ארימע.
טאפט די פרי. דריקט אזו דריקט
און דערצו נאך האט די רעגענס
אזוי פריה נאט אנגעשיקט.

אלע פרעסען. אלע דריקען.
נאט און מענשען — ווי דאס גרויל !
און צוזאמען מיט איהר סחורה
זיצט די ארימע און פוילט...

די יוגענד

איך וועל נעהן מיין יוגענד זוכען.
ס'איז א שאד די בעסטע יאהרען
איך נעדענק דאך אלע ערטער.
וואו איך האב זיי אנגעוואנדערט.

כ'קום פערביי א קליינעם שטיבעל.
כ'האב נעלערענט דארט אין חדר:
מיט א קאנטשיק זיצט רער רבי —
ס'נעהמט מיין זעעלע דורך א שוידער:

מיט א קאנטשיק זיצט רער רבי.
די תלמידים אין איין קלעמען. — — — —
קינדער־יאהרען, שווארצע יאהרען.
ניין, איך וועל אייך איצט ניט נעהמען!...

נעה איך ווייטער זוכען. זוכען
מיינע יאהרען וואס פערפלויגען:
שטעהט א שטיבעלע א קליינעס.
איינגעהויקערט. איינגעבויגען.

און עס עפענט זיך א טירעל
און עס בייזערט זיך און סקריפעט.
מאטע־מאמע זיצט אין ווינקעל
און א קינד אין ווייגעל חליפעט.

און א שוועסטער שילט א ברידער.
און פון לעמפעל שפּאַרט א רויך, —
יאהרען יונגע, יאהרען שווארצע.
ניין, איך לאז אייך איבער אויך !...

אין דער אַרימער גאַס

אוֹן וואו נאָר דו טהוסט זיך א קעהר,
אין דער אַרימער גאַס אז דו גענהסט,
דערזעהסט דו א טרעהר נאָך א טרעהר
אוֹן זוכסט פאר דעם עלענד א טרייסט.

אוֹן קוקסט דו זיך טיעפער ארום,
דאָן זעהסט דו — מען פאלט אוֹן מען פאלט,
דאָן נעהמט דיך א שוידער ארום,
אוֹן אויפהויבען ווילסט דו זיי באלד.

עס ברעכט דיר דיין הארץ, דיין נעמיט
זיי טהוען דיר אל אזוי וועה —
נאָר אויפהייבען קענסט דו זיי ניט,
דו פאלסט נאָר צוזאמען מיט זיי...

ווי קום איך ?

ווי קום איך צו זינגען ? פון וואנען מיין קינד !
ביי אונז האט אין קוימען געברומט נאר דער ווינד:
די קינדער — זיי פלעגען נאר זינגען : האם ! — חאם !
און אפטמאל די מאמע — א קלאה צום גראם.

ווי קום איך צו שיינהייט ? פון וואנען. מיין קינד !
דער וועג צו די פעלדער — דורך גויים און הינד...
די גאם איז געווען אזוי ארים און וויסט,
ביי איטליכער טיר נאר — א בערגעלע מיסט...

II.

בענגשאפט און פרייהייט.

וואָס איך האָף

וואָס איך האָף און וואָס איך וויל,
וועל איך אייך ניט זאָגען. —
איך וועל וואַרטען, וואַרטען שטיל
ביז ס'וועט נעהמען טאָגען.

און דער ערשטער זונען־שטראָל
וועט אייך שוין דערצייהלען,
וואָס איך האָב אין הארצענם קוואל
טיעף פון אייך פערהיילען.

און דאָס ערשטע פייגעל־ליעד
וועט אייך שוין פערקונדען,
וואָס איך האָב געווייגט ביז מיעד
אין די שוואַרצע שטונדען...

וועז איך זעה...

וועז איך זעה די בוימער בליהעז,
אוז די פייגעל שוועבעז, פליהעז:
וועז פוז הימעל, ווי א כלה,
שמייכעלט ליעב די זוז פאר אלע, —
פרעג איך טרויריג, פול מיט קומער:
וואס בעדייט עס — איז דעז זומער?

*

וועז פערדאַרט איז בוים אוז צווייגעל,
פייגעל זעה איך נאר אין שטייגעל:
וועז די זוז וועדר גאנץ פערשווינדעז
אוז עס היילעז בייזע ווינדעז, —
פרעג איך ניט: וואס זאל'ס בעדייטעז?
כ'וויים די צייטעז, כ'קעז די צייטעז!...

א. גיכער משיח

א. גיכער משיח, א ניכער שוין, קום!
עס רינגעלט די גאנצענע וועלט שוין ארום,
ווי ניפטיגע שלאנגען דער הונגער און נויט,
אין הפקר און פחד, און אנגסטען און טויט.
עס ווייל שוין ניט אלעמען שפייזען די ערד —
א. קום שוין, משיח, אויפ'ן ווייסינקען פערד.

*

א. קום שוין משיח! עס דריקט אומעטום
די קייטען פון קנעכטשאפט ארום און ארום:
עס האט שוין קיין ארט ראם אונשולדיגע בלום,
וואם שפריצט אוז וואם ניעסט זיך פון אונטער דער רוט.
עס ראסטעט פון מענשליכע בלום שוין דער שווערד —
א. קום שוין, משיח, אויפ'ן ווייסינקען פערד!...

וואָס שטעהט אונז נאָך פֿאָר ?

וואָס שטעהט אונז נאָך פֿאָר
אין עתיד אין ווייטען.
וואָס וועלען מיר זעהן
אין קומענדע צייטען.

צי וועט מען אלץ הערען
די זיפצען און טרערען
פון אַרמען און שוואכען ?
צי וועט אלץ פערטימלען
די ערד און די הימלען
פון רויבער דאָס לאכען ?

צי וועט נאָך אלץ הערשען
דער ביקס און דער שווערד,
מיט מענשען־בלוט פעטער
צו מאכען די ערד ?

צי וועט נאָך אלץ קלינגען
פון קנעכטשאפט די קייטען —
איין ברודער זאל דיענען,
פערקויפט זיין דעם צווייטען ?

וועט אלץ נאָך זיך ציהען
פאר אמת די שלאכט ? —
אך, ווער וועט פאָרט זיענען —
דער טאָג, צי די נאכט ?...

צום פריהלינג

קום שוין, לִיעבער פריהלינג, קום.
דען עם שמאכט דאָ יעדע בלום.
און די אַרמע, צארטע רויז,
שטעהט אַהן קנאָספֿען, נאקעט, בלויז.
אויך דער שטארקער אייכענבוים
שטעהט פערמאטערט, אַטהעמט קוים.
און די פויגעל וואָגלען לאנג
אין דער פרעמד דאָרט, אַהן געזאנג...

פייגעל! ווי כ׳דערמאָהן אַן זיי
טהוט דאָס הארץ מיר אזוי וועה...
זיי פעריאָנט, אומזיסט, אַהן זינד,
האָט דער בייזער ווינטער־ווינד,
און דער וואלד איז ווייסט און לעער —
נאָר אין נאָרע ברומט דער בער...
פריהלינג, פריהלינג, גיכער קום
און די פייגעל קעהר אונז אום!

פריהלינג, פריהלינג, קום געשווינד,
נאָר אַהן שטורעם, נאָר אַהן ווינד.
ס׳האָט דער ווינטער יעדען זאפט
אויסגעזויגען, יעדע קראפט.
אוי, דער וואלד איז קראנק און מיד,
האָט שוין ניט קיין גאנצעם גליעד,
שטראהלען, שטראהלען ברענג איהם פיעל,
הייל איהם, הייל איהם, אבער שטיל...

צו מיין הארץ

וואס קלעמסטו מיין הארץ, א דו קינדערשעפ תארץ
ס'איז צייט שוין צו וועקן דיר קלינגער:
דו לעבסט אין א צייט, וועו יעדער איז חצרט,
ס'פערוואנדלען זיך פייגעל אין טיגער.

דו לעבסט אין א צייט דאָך פון אייזען אוו שטאָהל, —
א, הערסט דו דאָס רוישען, דאָס קלאפען? —
דאָס אטהעמט די וועלט מיט איהר ריזיגער ברוסט,
ווי א גזלן, וואס וויל אלץ פערכאפען!

דו לעבסט אין א צייט, וועו עס וועקן פערשטיסט
געפיהלען אוו ליעדער, אוו טרעהרען:
וועו ס'הערשט נאר דער הארטער מעטאל אוו ער דריסט,
נאר דו ווילסט אלץ הארטער ניט וועקן...

און האסטו דיין זעעלע...

און האסטו דיין זעעלע דעם טייוועל פערקויפט
און פעק אסיגנאציעס געגומען. —
זיי רוהיג, מיין חבר, ניט שרעק זיך. דו וועסט
א זעעלע א צווייטע בעקומען.

זי וועט נאך זיין שעהנער, נעזינטער ווי פריה'ר,
זי וועט דיר נישט וועה טהון, ניט שמארצען.
און גוטס וועט זי טהון נאר, און דיין וועט זי זיין,
עס וועט זי קיין פלעק ניט פערשווארצען.

און האסטו דיין זעעלע דעם טייוועל פערנארט,
ער האט דיר א מיטאג נעגעבען,
דא ביסטו פערלאהרען, מיין ארימער פרייַנד,
עס איז שוין צובראכען דיין לעבען.

דער טייוועל, ער האלט ניט דיין זעעלע פיעל צייט —
ער וועט זי צוריק דיר אומקעהרען.
זי וועט אבער פוילען און וועלקען ביי דיר,
און שווארצער און שווארצער אלץ ווערען...

בוימער

ווינטער זיינען הויל די בוימער,
ווי פערשטיינערט שטעהען זיי,
און דער קאלטער פראסט ער פרעסט זיי
און דער הימעל שיט מיט שניי.

און מיט קאלטקייט פון א דענקער
טראכטען זיי אין הארץ דערביי:
וואס דער ווינטער איז אלץ בייזער,
וועט אלץ ליעבער זיין דער מאי.

דער פרייער ים

שטעל דעם לעבען ניט קיין כללים,
ניט פערצאם!
זאל עס פריי און האסטיג פליעסען,
ווי דער ים!

דו וועסט זאגען: „ס'איז נעפעהרליך" —
כ'ווייס אליין:
אבער זעה! דאס בילד ווי הערליך,
און ווי שיין!...

דער אָדלער

כ'האָב געזעהן דעם אדלער
אין א שטייג פון אייזען,
וואו ער קען זיין פליהען
קיינמאל ניט בעווייזען:

וואו די פליגעל זייגע,
וועז ער ווייל אויפהייבען,
ווערען זיי צושלאָגען
אן די גראָטעם אויבען...

און איך האָב געזעהען
אויך זיין בליק דעם שארפען...
וואָס ער פלעגט דער נאָכדעם
פון דער שטייג מיר ווארפען...

און איך האָב געלערענט,
וואָס הייסט פ ר י ה י י ט זוכען,
דריקער צו פערדאמען
און געפאנגשאפט פלוכען...

די ציים

די ציים — זי איז אנ'אלטע פרוי,
אהן שכל, אהן פערשטאנד.
זי זיצט זיך רוהיג אויפ'ן שטוהל
און שטריקט א זאק אין האנד.

די מענשען, איהרע קינדערליך,
זיי שלאגען זיך ביז ברוט, —
זי הערט עס ניט, איהר ארט עס ניט:
זי זיצט און שטריקט בערוהט.

די מענשען, איהרע קינדערליך,
די שוועדע נויט זיי דריקט, —
זי שפירט עס ניט, זי פיהלט עס ניט:
זי זיצט און שטריקט און שטריקט!

א, דומע פרוי, ביז וואנז, ביז וואנז?
עס האט דאך אלץ א חק!
זי ניט א נענץ שלעפריג: האאא? —
און שטריקט זיך אלץ איהר זאק...

די נייע סחורה

כ׳האב נעבראכט א סחורה
אויפ׳ן וועלט־יריד:
עכטע, ריינע ליעבע —
ס׳פינקעלט און עס גליהט!...

פאר דער עכטער סחורה
בעט איך נישט קיין נעלד,
כ׳וויל נאר גליק און נחת
ברענגען אויף דער וועלט.

„נעמט אומזיסט די סחורה!"
רוף איך הויך און שטארק.
נאר פון ווילדען לאכען
הילכט דער גאנצער מארק.

„א, דו נייער סוחר —
ביזט אונז שוין בעקענט!
נאר דיין שענע סחורה
טראגט נישט קיין פראצענט.

אונזער גאנצר האנדעל
וועט פערגעהן, ווי ווינד —
קענסט ניט דעם יריד נאך,
ביזט נאך גאר א קינד".

— „ניין איך בין קיין קיתר נישט —
האנדעל וויים איך גוט: —
זיינע פונדאמענטען:
פרעמדע שוויים און בלוט..."

די קירכען-גלאָקען

אך, וואָס קלינגט איהר קירכען־גלאָקען!
הערט שוין אויף! גענוג געשראָקען
האָבען אײַ׳רע ווילדע טענער
אונזער אַר׳מע וועלט!

אייערע טענער, דאכט זיך רופען
צו פערברענען מענשען גוף׳ן
אויף די הויכע עשאפאטען,
וואָס איהר האָט געשטעלט:

אײַ׳רע טענער, רופען הענקער
צו מארטירען יעדען דענקער,
יענעם קאָפּ אראָב צו האקען,
וועלכער בייגט זיך ניט:

א, איהר ווילט די וועלט פערוויעגען
מיט א שווארצען, טויטען ניגון
און פערדעקען מיט א מאנטל
פון א יעזואיט!

כ׳האָב א נייעם גלאָק בעשאפען,
צו ערוואכען טויטע שקלאפען —
ניט אין קירכען — אין דער לופטען
הענג איך איהם ארויף:

ניט צו שרעקען, נאר צו וועקען
נאר די וועלט אין אלע עקען,
קלינגט ער מוטהיג, רופט ער פרעהליך:
שטעהט צו לעבען אויף!

איצט פערשטעה איך...

איצט פערשטעה איך, וואס די פייגעלע
זינגען אזוי לוסטיג, פרעהליך:
אין דעם גרויסען וואלד דעם גרינעם
הערשט ניט איבער זיי קיין מלך.

יעדעם גרעזעלע, יעדעם בלימעלע
איז פאר אלע פריי און אפען,
און די וואהנונגען בחנם —
אלע האבען וואו צו שלאפען...

איצט פערשטעה איך, וואס די פייגעלע
זינגען, קלינגען — ליעב און ליעבער:
אך, זיי זינגען, וואס זיי ווילען,
קיינער, קיינער שלאגט נישט איבער...

דער סוד

ווי עס שרעקען מיך געשטאלטען,
וואו איך שטעה און וואו איך גיה!
שרייען וואלט איך, נאר מען טאר ניט,
אוי, ווי ברענט דער שטומער וועה.

ס'איז א סוד און ס'ווייסען אלע
און עס שווייגען אלע שטיל:
איך ערלויב מיר נאר אויסרופען:
אוי, קרבנות אזוי פיעל!

נאר ענטפלעקט דעם סוד ניט קיינעם
וען איהר ווייזט זיך אויפ'ן גאס,
לאזט די שטיינער טרוקען ווערען,
זעהט, זיי זיינען אזוי נאס!

זעהט, די ווייסע הויבע הייזער
שטעהען אלע נאך פערפלעקט — — — —
ניט ענטפלעקט דעם סוד פאר קיינעם,
עהדער איהר האט אנגעפרעגט...

עפּים הער איך

עפּעס הער איך שטימען ברומען
אין דאָס ווייטע — נאָהנ׳טע לאנד:
רופט מען מיך אהין צו קומען? —
ס׳איז בעקאנט און אונבעקאנט...

עפּעס הער איך ווינדען בלאָזען —
גלעטען זיי, צי טרייבען זיי?
זאָל איך צו מיין לאנד זיך לאָזען?
עפּעס גלויבט זיך און ס׳טהוט וועה...

עפּעס הער איך פייגעל זינגען.
אז דער ווינטער האָט געעקט:
זאָל מיין ליעד אין חאָר אויך קלינגען?
עפּעס ציהט און עפּעס שרעקט!...

אין ווינטער

זאם די פערד, דאם שליטען — ניי
און דער וועג איז בריים און פריי...
פוהרמאן, פוהרמאן, זאלסט מיך טראגען,
פרעגסט: וואוהין? איך קען ניט זאגען...

כ'וויים קיין ציעל און וויים קיין וועג
אין די קורצע ווינטער טעג...
ביז איך וועל מיין וועג בעקלערען
קען דער שנעע צוגאנגען ווערען...

וואו נעהמט מען?

עס איז מיר געוואָרען שווין מאוס
אין נאנצען די וועלט:
וואו נעמט מען אביסל נביאות
ריין, נישט פערשטעלט?...

וואו נעהמט מען אביסל נביאות
אזוי ווי אמאל;
דאס וואָרט זאל דאָרט פליעסען מיט חיות
און קלאָר ווי קריסטאל.

דער נביא זאל דאמאלם ניט טראכטען
פון רוהם, פון זיין נוץ —
ער זאל נאר דאס בייזע פאראכטען
און וועקען צום גוטס:

ער זאל אין די הערצער נאר צינדען
דעם געטליכען פלאם,
ווי רויך זאל פון דאָרטען פארשווינדען
דער טייוועלשער סם!

וואו נעמט מען א נביא פון אויבען
א הער־צו געשיקט,
ער זאל אונז אביסעל דערהייבען —
מען וועלד דאך דערשטיקט!...

צו די פייגעל

פרייהליך זינגען אלע פייגלעך
איז דעם גרינעם וואלד אוון זאגען:
„מענשעל! קום צו אונז פערברענגען,
וועסט פערגעסען דיינע קלאגען!

רוה זיך אויס דא אונטער שאטען,
פון די צווייגענדיגע בוימער!
פריי איז אונזער וואלד פאר יעדען —
קיין געוועלטיגער, קיין שומר!"

— אח, ווי נארישׂ זענט איהר, פייגלעך:
וואלט איהר קענען עפעס לעזען,
וואלטען דאמאלס אוירע ליעדער
אזוי פרייליך ניט געווען!

איהר וואלט לעזען די „פאפיערען",
וואס בעשטעטיגט האט נאטאריעס:
אבגעקויפט די בוימער אלע
האט דער סוחר בערע חאריעס.

וואלט איהר ווייטען פון דער מכירה,
אנדרע ליעדער וואלט איהר קנאקען!...
ווייסט איהר צייגלעך, אז נאך שבת
טויבט ער אז דעם וואלד צו האקען!...

עהרליכע ארבייט

„עהרליכע ארבייט, עהרליכע מיה" —
לעגען זיך שפּעט און אויפשטעהן פאר פּריה.
ארבייטען פיערצעהן און לעבען — קיין שעה —
וואו איז די ברכה, פּרעג איך אייך, דא?
„עהרליכע ארבייט וואהל איז צו דיר!" —
וואו איז די וואהלקייט? ענטפּערט פּאָרט מיר!

עהרליכע ארבייט, עהרליכע מיה:
צוועקעליך קלאפּ, די נאדעלע ציה:
מויער זיי הייזער, קריך אויפ'ן דאך,
אין דר'ערד גיעה נאך קויהלען, ניט קוק אויף קיין זאך,
שטעל אין סכנה דיין לעבען, דיין בלוט —
עס וועט דיר שוין וואהל זיין, עס וועט דיר זיין גוט!..

די וואנד

די אויגען — פול־צארן, פערגאסען מיט בלוט,
די הערצער — זיי שלאגען מיט קראפט און מיט מוט —
מיר שטעה'ן ביי א הויכער, געמויערטער וואנד, —
מיט העק און מיט האמערס, און אייזענס אין האנד —
מיר ברעכען די וואנד!

די וואנט איז געמויערט גאר פעסט און גאר דיק,
פערצוימט אונז די וועגען צום לעבען, צום גליק;
פערשטעלט אונז די ליכטיגע זון און זי מאכט
פון פרייליכען טאג אונז א פינסטערע נאכט —
מיר ברעכען די וואנד!

און פאלט פון דער שטיינערנער וואנד וועז אראפ
א שטיין, צו א ציעגעל, טרעפט וועמען אין קאפ, —
די איבריגע בלייבען דאך שטעהן גאר אהן שרעק
און ארבייטען ווייטער, מען לויפט נישט אוועק —
מיר ברעכען די וואנד!

די ארבייט דארף דויערן, די ארבייט איז שווער —
פערזאמלט זיך בריידער, קומט אלע אהער
זאל יעדערער צולייגען פעסטער זיין האנד,
מיר וועלען די הויכע, די פינסטערע וואנד —
צוברעכען, צוברעכען די וואנד!...

מיך ציהט

מיך ציהט אהין,
וואו ד'ערד איז גריז, —
דער הימעל בלוי,
ווי פערל דער טהוי,
וואו ס'איז אייביג מאי.

וואו עס לעבעז
און עס שוועבעז,
אלע פייגעל פראנק און פריי.

מיך ציהט, מיך ציהט,
מיין זעעלע פליהט;
א, נעהם מיך ניט —
דא לאז מיך ניט —
אח, דאס לעבעז איז דא ענג...

דא איז זומפיג,
דא איז טומפיג,
און עס ציהט מיך, און איך בענג!...

די פריהלינגס-זוהן

די פריהלינג־זון קוקט אין מיין פענסטער
אריין, און זי לאכט:
וואס ביזטו א, נארישער מענש,
פערטרויערט, פערטראכט?

איך האב אויך געליטען ווי דו:
עס האבען פערשטעלט
די וואלקען די גראהע פון ווינטער
מיין ליכט פאר דער וועלט.

דאך זענען זיי מעהר ניט ווי וואלקען —
זיי שווינדען ווי רויך,
און איך בין געבליבען א זון,
און לייכט פון דער הויך!

אפטמאל...

אפטמאל, ווי אזוי האפען, גלויבען,
אז ניט אלץ איז נאר צערונען;
שיינען וועט די זון נאר אויבען
און אויך אונטען וועט דא גרינען.

אפט מאל דאכט מיר, אז מיין ג ו ט ע
וועט נאך ווען אין טהיר מיר קלאפען,
און א רגע א בערוהטע
וועל אזוי נאך פון לעבען כאפען.

אפטמאל חלומ'ט מיר א חלום,
אז ניט אלץ איז נאר פערפלויגען:
קומען וועט אויך דר'ערד דער שלום
מיט די מילדע גוטע אויגען.

אפט מאל טרוימט מיר, אז געקומען,
איז משיח שטיל צו רייטען,
און די ערד איז דורך אין בלומען,
און עס זינגט אין אלע זייטען...

דאָס נייע ליעד

און זאָל ווי ווייט
נאָך זיין די ציוויט
פון ליעבע און פון שלום.

דאָך קומען וועט,
צי פריה, צי שפעט
די צייט — עס איז קיין חלום!

איך הער דאָס ליעד,
פון ליעבע, פריעד,
די מעכטיגע געזאנגען

און יעדער טאָן
פון ליעד זאָגט אָן:
די זון איז אויפגענאנגען.

עס עקט די נאכט,
די וועלט ערוואכט
פול האָפנונג, לוסט און שטרעבען.

דו הערסט — אין לופט
א שטימע רופט:
צו גליק און פרייד און לעבען!...

עם דונערט, עם בליצט

עם דונערט, עם בליצט,
נאָר דאָרט אין דער הייך,
אך, דאָ אויף דער ערד,
איז אלץ אזוי בלייך.

דאָרט קומט פאָר א קאמפּף,
א קאמפּף פאר א זיעג:
ביי מיר אויף דער וואנד
קוים זשוזשיעט א פליעג...

עם ציהט מיך צום קאמפּף,
א קראפט בין איך אויך;
נאָר ניט אויף דער ערד,
אוו ניט אין דער הויך.

אוי, וואו איז מיין אָרט,
דו גאָט מיינער, זאג!
אין אומעט פערגעהט
א טאָג נאָך א טאָג...

דער פּאָעט

ער פערהאסט דער וועלט׳ס געטימעלע
און איהר מארק־גערידער:
גאָט פערמעגט דעם גרויסען הימעלער
ער — די קלייגע ליעדער.

וויל זיך גאָט אמאָל די טענער
פון זיין פיעדעל הערען,
ציערט ער אויס דעם הימעל שענער
מיט די בלאָנקע שטערען.

דאָמאָלס שפּיעלט און קלינגט זיין פיעדעל,
יעדער טאָן צוגעהט זיך,
און דער הימעל הערט זיין ליעדעל,
און דער הימעל פרעהט זיך...

דער יונגער שטערן

ניט פון מענשען וועל איך זינגען —
קיינער ווייל שוין דאס ניט הערען.
מענשען זיינען אונז שוין נמאס —
זינגען וועל איך אייך פון שטערען.

פון די שיינע, קליינע שטערען.
וואס זיי זיינען אזוי פיעל,
וואס זיי קוקען אזוי טרויעריש, —
הערט די מעשה מיט געפיהל.

פון די שיינע קליינע שטערען.
וואס זיי זיינען אזוי גרויס,
וואס זיי ווינקען אונז פון הימעל —
הערט פון זיי די מעשה אויס.

צווישען די שטערען מיליאנען
וואס פינקלען פון ווייטען, ווי גאלד,
האט זיך א שטערען א קליינעם
לעבען בעזונדער פערוואלט.

ער איז געווען צולאזען.
א קונדס א גרויסער — פערשייט
האט ניט געוואלט זיך גלייך דרעהען,
געזוכט גאר איין אנדערע זייט!

די שטערען די אַלטע, די זקנים,
זיי זיינען שוין פֿראקטיש און גרוי,
זיי לעהרנען און וויזען א וועג איהם:
„דו דרעה זיך אזוי און אזוי!"

„אָט דאָ איז דיין אָרט און ניט ווייטער
דאָ דרעה זיך — אָט דאָ איז דיין ראָד,
און טאָמער, א נעמסטו זיך אנדערש,
דאן קענסטו נאָך אָנטהון א שאָד".

עס הערט אויס דער שטערן דער קליינער
די אַלטע — וואָס זאָל ער דען טהאָן?
אין הארצען דאָך שפּאָט ער און קלערט זיך:
וואָס נעהט מיר א שאָדען נאָר אָן?!

צעקלאפּט מעג איך ווערען אויך שטיקלעך
און אַלץ, וואָס ארום מיר דערביי,
און דרעהען זיך וועל איך דאָך אנדערש,
איך ווייס ניט קיין גרענץ — כ'בין פֿריי!

*

און אין אייגעם א פֿריה מאָרגען,
ווען די זון האָט העל געלויכטעט
און די גרויסע אַלטע שטערן
האָבען שירה איהר געזונגען.

און פּערנאָנגען איז התפּעלות
פון די גרויסע זונען־פלאָמען.
האָט דער קליינער יונגער שטערן
ניט געפֿרובט דאָס מויל צו עפענען.

און בעטראכטענדיג די שטערען
ווי זיי דרעה'ן זיך אזוי נאריש,
האט ער שמייכלענדיג נעמורמלט:
„זייט געזונד, איהר אלטע נארען!

זייט געזונד, איהר אלטע נארען,
ס'איז מיר נמאס שוין געוואָרען
אייער אייביג־לאנגעס דרעהען
אהן א זינען, אהן א תכלית.

איך וועל זוכען אנד'רע וועגען,
אנד'רע וועגען, אנד'רע הימלען — —
זייט געזונד, איהר אלטע נארען,
כ'וועל צו אייך שוין מעהר ניט קומען..."

און געשוואומען איז דער שטערען
אין דעם רוים דעם גרויסען לאנג,
נייע וועגען צו געפינען
איז געווען זיין פערלאנג.

און געדרעהט זיך האט דער שטערען
און געשוואומען הין און הער,
דאך, קיין נייס האט ער געפונען —
אומעטום נאר וויסט און לעער...

און געשוואומען איז דער שטערען
איבער'ן גרויסען הימעל לאנג,
צו א ברעג־צו ערגיץ קומען
איז געווען שוין זיין פערלאנג.

און געפלויגען איז דער שטערען
און גערראהט זיך נעכט און טעג,
ניט געקומען איז דער שטערן
צו קיין ברעג...

און פערבענגט האט זיך דער שטערען
נאך דעם אלטען, אלטען גליק,
נאר ער האט שוין ווייט פערלאנדושעט,
ניט געוואוסט דעם וועג צוריק!...

אין פעלד

לאמיר, מיין ליעבסטע, פערלאזען די וועלט.
איהר נארישען טומעל און רויש, און נעריידער:
דער פריהלינג איז דא — אך איצטער אין פעלד,
ווי גוט איז צו שפיעלען אין קושען, אין ליעדער!

דאס איז דאס העכסטע, דאס פרעהליכסטע שפיעל,
איך קען אין איהם קונצען די שענסטע בעווייזען.
אין שטאדט — אזוי ענג און די מענשען — צופיעל,
און ס'פאלען אריין אין דעם שפיעל א סך גרייזען.

דא הערסטו א זיפץ, און דארט זעהסטו א טרער,
און דא נאר א רשעות פון מענשען נעמיינע;
אין שטאדט איז צו קושען און האלזען זיך שווער —
אין פעלד קום, מיין ליעבע, מיין גוטע, מיין שענע!

דער פויגעל איז זאט און איז פרעהליך און פריי,
און זינגט זיינע ליעדער פון מיר נאר נישט ערגער;
אט דארט איז סיי קושען, סיי זינגען כדאי
פאר פויגעל און בויטער, און טאלען און בערגער.

* * *

אין מיינ׳ אדערן
האָט דאָס בלוט אמאל
שטורעמדיג געפלויעסט,
ווי די וואלל אין ים:

און געטריעבען מיך
צו דעם לעבענס־קאמפף,
צו דעם גרויסען פעלד,
וואו עס בליצט דער שווערד.

און איך האָב געקעמפפט,
און נעשלאָגען זיך,
און נעלאָזט מיין בלוט
אויף דעם בריייטען פעלד.

כ׳האָב זיך אומגעקעהרט,
פון דעם פעלד צוריק,
א דערשלאָגענער,
א פערמאָטערטער...

אין דער ווייט

עס ווילט זיך מיר לאזען
די שטאדט און דעם מארק
און אטהעמען פרייער,
און אטהעמען שטארק!
און לאזען די הייזער
מיט טויערן ארום
און געהן, וואו ס'איז אפען
און פריי אומעטום!

און געהן, וואו ס'איז אפען
און ליכטיג און ריין,
און לאזען די הייזער
פון ציגעל און שטיין!
און לאזען די מויערן,
וואס זיינען מיר ענג,
און געהן אין דער ווייט
אין דער בריים, אין דער לענג!

און לאזען די שטאדט
מיט איהר שפראך און איהר גאנג
און הערען אין וועלדער
דאס פייגעל־געזאנג.
און הערען ווי ס'מורמלט
מעלאדיש דער קוואל,
ווי ס'רופט אזוי היימליך
אין לופט יעדער שאל.

אוז לאזען די חכמה
אוז ווּיסען אין שטאדט.
אך, זאל זי זיך האלטען
מיט דעם, ווּאס זי האט!
דער אדלער אין ווּאלקען —
ער איז אזוי קלוג,
איך וועל איהם אין וועג דאדט
בעגעג'נען נענוג!

ער וועט מיר אויסלערנען.
ווי לעבען מען דארף,
דער אדלער איז קלוג
אוז זיין תורה איז שארף!
זיין תורה איז — פֿליהען.
ווּאס העכער אהן שיעור;
שווין לאנג ברענט זיין תורה
אין הארצען ביי מיר.

בעל-הבית׳ישער מוסר

די שענסטע געפיהלען אין הארצען בעהאלט,
דיין פלאמענדע ברוסט קיהל זי אב, מאך זי קאלט,
און אלע פערלאנגען פערגראב און פערשטיק,
און רייס אב מיט נעוואלד פון די הימלען דיין בליק.
צורוה לאז די מענשען אהן גייסט, אהן פערשטאנד,
און קריעג זיך מיט קיינעם, גיעב יעדען דיין האנד:
און זוך ניט אין לעבען קיין ציעל און קיין ברעג,
נאר שלעף זיך אהן קשיות דעם זומפיגען וועג, —
דאן וועט מען דיך לויבען: ביסט קלוג און ביסט פיין
און — — — ברויט וועסט דו האבען און הונגריג ניט זיין...

שטערען

ליכטיג אויפ'ן הימעל
גלאנצען אלע שטערען —
א. זיי זיינען וועלטען.
וויל מען אונז ערקלערען.
אבער קען איך גלויבען.
אז די שטערען זיינען
וועלטען? איז דען מעגליך
וועלטען זאלען שיינען?

ניין! זיי וואלטען אויסזעהן
פינסטער, שוואַרץ אוו טריבע
אוו דער בלאהער הימעל
וואלט געקוקט ווי אהן ליעבע.

אוו עס וואלט פוו דאַרטען
זיך געהערט א טימעל:
ניט קיין רענען — גיעסען
וואלט עס בלוט פוו הימעל.

* *
*

מיין הארץ האָט מיט עהרליכען שטרעבען געשלאָגען, —
איך האָב ניט געהאט דאָס אויף וואָס צו בעניצען;
בעגייסטערטע ווערטער, אז איך פלעג וועז זאָגען,
פארסמ'ט פלעגען ווערען פון נארישע וויצען.

דאָס געטליכע פייער די וועלט צו בעלעהרען
האָט אימער געלויכטען, געברענט אין מיין הארצען,
נאָר כ'האָב ניט געהאט מיט איהם וואו זיך צו קעהרען,
ביז ס'האָט זיך פערוואנדעלט אין רויך, אין א שווארצען.

יעצט בין איך געבליבען אליין אוז פערלאָזען,
אוז נאכט איז פון אונטען, אוז נאכט איז פון אויבען;
זאָג וואו איז דיין פייער, דיין שטרעבען, דיין גלויבען!?...
אוז ווינדען, ווי לצים, זיי לאכען אוז בלאָזען:

פאר געלד

זיין הארץ האט געביינגט נאך א ביסעלע ליעבע.
עס איז איהם געווען אזוי קאלט:
עס האבען די טעג זיך, ווי וואלקען געצויגען
און האבען געהאט איין נעשטאלט.

די זון האט געשאטען מיט ליכטיגע שטראהלען.
נאר איהם האט געווייכט יעדער שטראהל.
עס האבען מיט פרישקייט געשלאגען די קוואלען. —
פער׳סמ׳ט איז געווען זיין קוואל.

עס האבען די בוימער געבליהט און די בלומען.
און ער האט נעשלעפט זיך אויף זאנד, —
זאל אייגער כאטש קומען מיט ליעבע ענטקעגען.
זאל אייגער כאטש געבען די האנד!

כישט אייגער! פערבי איהם איז יעדער געגאנגען.
געשענקט האט איהם קיינער א בליק;
נעווען איז יעדערער צופיעל פערטראגען
מיט אייגענעם. נארישען גליק..

און ער האט מיט בליקען געבעטעלט די ליעבע —
עס האט איהם די קאלטקייט געקרייגט;
אומזיסט אבער! וואלט ער א גראשען געבעטען,
וואלט עמיצער אפשר געשענקט.

יא וואלט ער א קופערנעם גראשען געבעטען.
דערויף איז א טאש ביי זיי דא.
דאך ליעבע פון הארצען — וואו זאלען זיי נעהמען?
דאס איז שוין ביי זיי לאנג ניטא !...

ס׳ווינטער-ליעד

הוליעט, הוליעט בייזע ווינטען,
פריי בעהערשט די וועלט !
ברעכט די צוויינען, וואַרפט די בוימער
מהום וואַס אייך געפעלט !

טרייבט די פויגעל פון די וועלדער
און פעריאַנט זיי פּאַרט :
די וואַס קענען ווייט נישט פליהען, —
פוידט זיי אויפ׳ן ארט !

רייסט די לאַרען פון די הייזלעך,
שויבען ברעכט אהים !
ברענט א ליכטעל ערגעץ דונקעל, —
לעשט מיט צארען אוים !

הוליעט, הוליעט בייזע ווינדען,
איצט איז אייער צייט !
לאַנג וועט דויערען דער ווינטער,
זומער איז נאָך ווייט !...

מיין שיפעלע

ווי עס ברויזען, ווי עס קאכען
אויפ'ן ים די ווילדע וועלען : —
אה, וואו זאל איך מיט מיין שיפעל,
מיט מיין שיפעלע זיך שטעלען ?

ווי די שטורם־ווינדען היילען,
ווי זיי דראהען, ווי זיי בלאזען ! —
אה, ווי זאל איך מיט מיין שיפעל,
מיט מיין שיפעלע זיך לאזען ?

ווי די גרויסע שיפען לויפען,
ווי זיי פייפען, ווי זיי ברומען !
אח, ווי זאל איך מיט מיין שיפעל,
מיט מיין שיפעלע דא שווימען ?

און איך שטעה ביי'ן ברעג געבראכען,
פול מיט וועהטאג און פערלאנגען,
און איך זעה די גרויסע שיפען,
און דעם בריטען ים, דעם לאנגען.

און איך זעה די גרויסע שיפען,
ווי זיי יאגען, ווי זיי טרייבען,
און ביי'ן זאמריג ברעג און שטילען
מוז איך מיט מיין שיפעל בלייבען...

מאום איז די ערד...

מאום איז די ערד, מיין פריינד
און פערדעקט מיט רעסט :
וואקסט א מאל א בלומעל אויס —
טוידט עס אב דער פראסט.

טרויריג איז די ערד, מיין פריינד,
ווי אין הערבסט דער וואלד :
פליהט א מאל א פויגעל דורך
שיעסט דער יעגער באלד...

ווילט זיך נאך...

ווילט זיך נאך א שטיף טהון
גרינג און פריי און בריים.
אז דאס הארץ דאס מיערץ
ווערען זאל דערפרעהט.

ווילט זיך נאך א פאל טהון
צו דעם לעבענס ברוסט
און זיין גליק אויסזויגען
מיט דער לעצטער לוסט...

ווילט זיך נאך א הויב טהון
ווייט און הויך די הענד
און אריבער שפרינגען
צוימען, מויערן, וועגד...

ווילט זיך נאך דערגרייכען
פון א בארג זיין שפיץ
און דערנאך — פערשווינדען,
ווי עם שווינדט א בליץ...

די פידעל

ס'איז נעווען אמאל א פיידעל,
ס'האט געברומט אמאל א ליעדעל ;
ס'האט געברומט מיט וועה און פיין,
דאך דאס האַרץ דערקוויקט פלעגט זיין

אנגעקומען נייע צייטען,
ליעדער פאסט זיך ניט פאר לייטען,
ס'הערשט א שטורעמדיגע נאכט,
און עס גיהט א ווילדע שלאכט,

און עס רופען די סיגנאלען,
קוילען פליהען, מענשען פאלען...
איצטער שפיעלען איז א שאנד,
און די פיידעל פאלט פון האנד...

אויף א זעהונג

(אין טורמע)

„פריהלינג, זאגט איהר, פריהלינג... הא?
טאקי? זיכער? אי, ווי שיין!
בלומען בליהען? פויגעל? הא...
און דער טייך ער קען שוין גיהן?...

און די זון? אזוי... אזוי...
און זי וואַרעמט... און זי גלעט...
און דער גאַרטען? אפען שוין?
מען שפאַצירט אין אבענד שפעט...

פרייליך, ליכטיג... פריי — א יא?
פריהלינג! פריהלינג! אי ווי גוט!
נו, דערצעהלט — נעריסט, נעריסט...
באלד איז אויס די פינף מינוט"

שמורים

איך האָב ליעב די שווארצע חמארע
מיט איהר מראה,
מיט די שרעקען —
עס וועט דונערן און וועקען!

איך האָב ליעב דעם בייזען הימעל
מיט זיין ליארמען
אהן ערבארמען,
מיט זיין דראָהען, מיט זיין טימעל!
מעגען בליצען ווי די שלאנגען
אלץ פערצוקען, אלץ דערלאנגען:
האָב און גוטס און הויז און שייער,
מיט א קראכענד־העלישׂ־פייער:
זאל דער שטורם אויף מיין שטיבעל
חרוב מאכען — קיין פאראיבעל!
דורך די פלאמען קוקט ארויס
ס׳ נייע, פרייע, העלע הויז!...

בלאָנזשע!

טויזענד וועגען, טויזענד שטעגען,
נאָר דו זאָלסט ביי קיינעם פרעגען:
נעה אהין און נעה צוריק —
אח, אין בלאָנדזשען ליענט דאָס גליק!

בלאָנזשען זאָלסטו טעג און יאָהרען,
דא א בלום און דאָרט א דאָרן...
נעה אלייז און קיינעם פרעג — —
זעח ווי ס'ווינקט דער נייער וועג!...

III.

פאלקם-מאטיוועז.

די אָרימע געווינערין

ס׳האָט א קינד געבוירען ערשט
ד׳יונגע, אָר׳מע מאמע, —
האָט ניט וועד זאָל וויעגען עס,
האָט קיין דיענסט, קיין אמע.

שרייט דאָס קליינע עופה׳לע,
לעכערט אזש דעם מוח,
וויעגט ער קוים די אָרימע
מיט דעם לעצטען כח.

ס׳קינד דארף האָבען וויקעליך, —
ס׳איז ניט איהר פערמעגען,
רייסט זי העמדער אייגענע,
פאר איהר ליעב־קינד׳ס וועגען.

מ׳דארף דאָס קינד היינט אויסבאָדען, —
קען זי זיך ניט קעהרען,
באדט זי עס אין אייגענע,
מוטערליכע טרעהרען.

אין קיך

אויסגעטריקענט ווערט מיין האַרץ
אין דער קיך ביי׳ם פייער,
און פאר בינקשאפט מעהר נאך דעם,
וואס ער איז מיר טייער...

פייער ברענט א נאנצען טאג
אויף דער שווארצער פליטע,
קאך זיי איין נעריכט און צוויי,
קאך ביי נאכט א דריטע.

אוי, א זייגער פלאך ביי נאכט
פלענט מיין ליעבער קומען,
כ׳האב איהם שטענדיג אזוי טרייי,
האַרצליך אויפגענומען.

כ׳האב מיין פלענד ניט געפיהלט,
און מיין צער פערגעסען,
ווען איך בין א שעה מיט איהם,
אדער צוויי געזעסען.

וואס איך האב נערעדט מיט איהם ?
קען איך דען נעדענקען ?
ס׳פאלט אנ׳אומעט אויף מיין האַרץ,
און אנ׳אנגסט און בענקעז.

ס'האט מיין טייערע מאדאם
איהם פון מיר פערטריעבען.
אייגע אויף דער גאנצער וועלט
בין איך איצט נעבליבען.

אוי, ווי פרום איז מיין מאדאם!...
ווי פון בייז פערהיטען,
אוז דערנאך א גאנצע וואך
פלענט זי מוסר שיטען...

מוסר האט זי פיעל אוז פיעל,
נאר קיין ווארט קיין ליעבען:
ער האט יא זיי פיעל געהאט,
האט זי איהם פערטריעבען!...

הערבסט

און ווי עס קומט דער אָסיען,
דאָ וואַר איך אַן מיין שטאָלץ:
עס פרעגט דער ווינד מיך צאַרניג:
צי האָסטו, קבצן, האַלץ?

דער רעגען פּאַטשט אין פענסטער,
און רוישט, און בייזערט זיך:
איך מאַך אין גאַס א בלאָטע,
צי האָסטו גאַנצע שיך?

פאלט אריין אן אָרימאן...

פאלט אריין אן׳ אָרימאן
אין דער רייכער שטאָדט,
דאכט זיך איהם, אז יעדעם הויז
קוקט אויף איהם מיט שפּאָט.

דאכט זיך איהם, אז יעדער סלופּ,
יעדער שטיין אין ברוק
שרייט איהם: דרך־ארץ, לומפּ,
וואַרפּט א קרומען קוק.

דאכט זיך איהם, אז וואָס ער זעהט
קוקט אויף איהם מיט האָס, —
וואַלט ער וויינען אויפ׳ן קול,
שעמט ער זיך אין גאָס...

פאלט אריין אן׳ אָרימאן
אין דער רייכער שטאָדט,
פיהלט זיין צער קיין אייגער ניט,
סיידען אויבען, גאָט..

דער חתן

באמבלעט זיך דאס קייטעלע
פרעהליך אויף מיין ברוסט,
וועקט עס דאַרט און ריהרט עס דאַרט
האפנונג, לעבעו, לוסט...

צי עס איז א זילבערנע,
צי עס איז פון גאלד, —
ס'האט געשענקט די כלה מיר
און איך האב זי האלד!...

און אין טאש דאס זיינעריל
נעהט עס פאלש, צי טריי, —
וועלכע שעה מיין כלה זעהן,
וויים איך סיי ווי סיי.

וועלכע שעה די כלה זעהן,
באדעו זיך אין גליק, —
ווייזט מיר אן מיין איינעו האַרץ,
קלאפענדיג — טיק־טיק...

די מוטער צום קינד

שלאף נאָך, שלאף ליעבעם קינד —
דרויסען איז א פראָסט, א ווינד!
נאָט זאָל זיך דערבארעמען,
גאָט זאָל אונז דערוואָרעמען.

א, דער ווינטער שרעקט מיך, שרעקט —
ליעג, מיין קינד, נאָך אייגנעדעקט —
שלאף נאָך, אָרים פייגעלע,
עסען ניט דיין אייגעלע.

וועסט דערוועהן א קאָלטע וועלט —
דורך אין וויסען אָבגעמעלט.
האָלץ אין שטיב קיין שיטעלע
און קיין גאָלד אין בייטעלע.

ניט געקאָכט און ניט געהייצט,
קעלט און הונגער דריקט און רייצט:
שלאף מיין קינד, פערפראָהרענע,
אָרימע, פערלאָהרענע!...

פון דער דירה טרייבט מען...

פון דער דירה טרייבט מען, —
דרויסען איז א רעגען:
גוואלד וואו טהוט מען הין זיך?
הייב איך אָן צו פרעגען.

וועמען פרעג איך? ווייס וועד?
איך קען גאָר נישט וויסען,
נאָר דעם קאַלטען רעגען
הער איך דרויסען גיעסען.

אוז עס וועט ניט העלפען
קיין געבעט, קיין טרעהרען, —
ס'וועט דער קאַלטער רעגען
גיעסען ניט אויפהערען.

יאָ, דער רעגען וויים ניט
פון מיין שוועערר לאָגע,
ס'איז זיין צייט געקומען
רינט ער — אָט דער „פּליאָגע"...

ס'איז אפילו גאָט דאָ
ניט אין גאנצען שולדיג...
נו, פערפאַלען, האַלט זיך
אוז פערטראָג געדולדיג.

אָבער פון דער דירה
זאָל א מענש מיך טרייבען.
אוי, דאָ קען איך, ברידער,
רוהיג שוין ניט בלייבען.

אך, דאָ ברענט מיין צאָרעס
און איך קריץ די צייהנער:
זענט איהר, בעלי־בתים,
מענשען אָדער שטיינער? !..

אבשייד

און אז דו וועסט, מיין טייער־לעבען, אוועק פאהרען
וועל איך געהן צום באהן דיך בעלייטען;
און אז דו זאלסט מיר באלד ניט פערגעסען —
וועל איך שענקען דיר א קרענצעלע קווייטען.

און אז עס וועלען אנהויבען די קווייטען צו וועלקען,
ווי דו וועסט ערגיץ קומען צו פאהרען.
זאלסט דו דארט וויסען, אזוי בין איך אויך
אהן דיר דא פערוויאנעט געוואָרען...

דאָס טייעלע

אין אמעריקע דער מאן, —
ס׳איז איהר אזוי באנג.
ניט נעשריעבען האָט ער איהר
שוין א האלב יאָהר לאנג.

פאר אוועקפאָהר צוגעזאָגט
האָט ער אל דאָס גליק:
נעמען וועט ער זי אהין,
אדער קומען צריק...

און דאָס יונגע ווייבעלע
שלאָפט זי, צי זי וואכט:
„האָט ער דאָרט אנ׳אנדערע״ ?
נאָר פאר איינס זי טראכט!

ס׳נעמט קיין לוסט צום עסען אָן.
ס׳איז איהר ווינד און וועה...
פרובען וועט זי אננגיעסען
נאָר א גלעזעל טהיי.

לייגט אין גלאָז א טייעלע,
לייגען לייגט עס טיף...
אח, וואָלט עס אריפשווימען
וואָלט געוועז א בריף!

ס'איז א גוטעס טייעלע.
פיהלט דעם ווייבעלס פיין.
שווימט ארויף א טרייסטענדע:
ס'וועט א בריוועל זיין! —

און דאס אַרים־ווייבעלע
מיט א פרייד זי ווארט —
נאר עס האט דאס טייעלע,
פונקט, ווי ער גענארט...

ה ב ד ל ה

שבת האָט מען גוט פערבראכט
מיט פיעל פערגניגען,
און דער איד הבדלה מאכט
מיט א שטיל־ניגון.

עפעס הערט זיך אין דעם ליער
בענגשאפט, אנגסט און טרויער:
עפעס ווערד גאָר באלד דער איד
פינסטערער און גראָהער.

וואס־זשע איז מיט דיר דער מעהר
ליעדעלע, ערקלער מיר,
רופסט ארויס פון אויג א טרער,
אויפ'ן הארץ ווערט שוער מיר.

— איך „הבדלה", זאג באלד אָן:
ס'קומט דער גוטער מאָרגען.
גרייט זיך, אר'מער, גרייט זיך אָן,
יאָגען, שווינדלען, בארגען.

טרייב ארויס דעם „פרינץ" פון זיך —
דארפסט זיך שוין פערוואנדלען
אין א „הונד" — אך, לויף זשע גיך
האָנדלען, האָנדלען, האָנדלען!

נאר דער פרינץ, ער יאמערט שטיל:
כ'ווייל אין רוה נאך ליעגען!
און דעריבער קלינגען פיעל
קרעכצען איז מיין ניגון...

די יונגע קרעמערין

כ'נעה פארביי די קראמען.
קראמען אזוי פיעל.
„לעבעריג בעגראבען!"
קלאגט דאס הארץ מיר שטיל.

זיצען אלטע ווייבער —
קאלט איז זייער בלוט.
און די אלטע מיינען.
אז אזוי איז גוט.

אין א קרעמיל זעה איך
זיצט א יונגעס קינד. —
טיידמען אזא לעבען —
דאס איז שוין א זינד.

זעהט דאס פנים איהרע
אבגעלעבט און בלאס.
נאר די אויגען פינקלען.
רייסען זיך צום גאס.

דארט אין נאס איז ליכטיג.
מענשען געהען פריי.
און דאס יונגע מיידעל
וועלקט דא אב איהר מאי.

אבגעהאקט פון לעבען,
אבגעהאקט פון אלץ:
וועג־אב א פונט העריגע,
מעסט אב א פונט זאלץ.

פון א זעקסער רעשטע
גיעב ארויס געשווינד! — —
אוי, עס ווייגט דאס הארץ מיר
אויף דיר אריס־קינד...

ווי מיר וואלט זיך וועלען
צו דיין טאטען גהען:
בעטען, דיך בעפרייען —
וועט ער ניט פערשטהען.

אוי, דיין קלוגער טאטע
פרעהט זיך אוף ער קוועלט:
איז מיין קינד א בריה —
איינס נאר אין דער וועלט...

IV.

לוסט און ליעבע.

*

איך וויים פון א ניגון,
ער קלינגט אזוי שיין:
די טענער זיי פליעסען,
ווי שטראָם־וואסער ריין.

די טענער זיי פליעסען,
און וואשען אראָפּ,
די ליידען פון הארצען,
די זאָרגען פון קאָפּ.

און נרינג ווערט דער זעעלע,
זי פיהלט נישט קיין לאסט, —
דער ניגון הייסט ליעבע,
נאָט האָט איהם פערפאסט.

איהם זינגען מלאכים
אין הימעלס נעצעלט,
איהם זינגען פּאעטען,
ביי אונז אויף דער וועלט.

א, מענשען! וואס זייט איהר
פערזאָרגט און פערקלעהרט, —
צו האָט איהר דעם ניגון
נאָך קיינמאל נעהערט?...

1895.

* * *

וועז דאס פייער פלאקערט
איז צו קוקען שיין:
וועז דו ביזט אין כעס
קריגסטו נאך מעהר חן.

וועז דאס פייער פלאקערט
איז זיך גוט צו וואַרמען:
וועז דו ביזט אין כעס
וויל איך דיך אומארמען.

1892.

* *
*

דו האסט מיר דיין בילד ניט געגעבען
— פאר לייטען האט דיר ניט געפאסט:
דאך האב איך, מיין נחת, מיין לעבען,
דיין בילד אין מיין הארץ איינגעפאסט.

ניט שרעק זיך, כ'וועל קיינעם ניט זאגען,
אוז קיינער וועט וויסען דער פוז:
דיין בילד נאר אין הארץ וועל איך טראגען
פאר שטערען, לבנה אוז זוז...

אַנחייב פריהלינג

א ליכטיגער טאג —
איך האָב איהם דערקאַנט:
איך האָב מיך אין טרוים,
אין אַלטען דערמאַנט.

און עפּים אין קאָפּ
ווערד ליכטיג און ריין,
און עפּים אין הארץ
ווערד ווארים און שיין.

עס פרעגט מיך איין שטראהל:
געדענקסטו, געדענקסט?
א צווייטער שטראהל פרעגט:
צו ביינגסטו, דו ביינגסט?

א דריטער שטראהל פרעגט:
צו פיהלסט נאָך איהר גלעט?
און נאָך אייגער פרעגט:
צי איז שוין ניט שפּעט?...

א, שטראהלען, לאָזט אָב —
געווען איז עס לאנג!
א, שטראהלען, ניט פרעגט —
עס טהוט אזוי באנג!...

* *
*

ליעבע זון! אין ווינטער קום!
זומער מיט די פיעלע שטראהלען
ביזטו מיר צו לאסט געפאלען.
און איך בלאנזשע מיד ארום.

זון, א שטראהל אין ווינטער שיק!
ווינטער איז דיין שטראהל מיר נויטיג —
ערד און הימל — קאלט אין קויטיג,
און א י י ז שטראהל איז שוין א גליק!

*

קינד! איך רוף דיך אין מיין צער:
ווען איך לעב אין פערנעניגען
האב איך ניט קיין לוסט דיך קריגען,
ניט איך וויל או זניט איך גאר.

ליעבעם קינד! אין עלענד קום,
ווען אין הארצען דריקט דער יאמער
און אין מח קלאפט דער „טאמער" —
נעם איך פעסט דיך, פעסט ארום!...

זעה, דער הימעל...

זעה, דער הימעל אויסגעשטערנט,
און פערצעהלט פון פרייד און גליק;
כ'האב זיין שפראכע אויסגעלערנט,
צייט איך האב דערקענט דיין בליק.

צייט דיין בליק איז מיר פערלאשען,
און פערשוואונדען, ווי א רויך,
רעד איך נאר אויף שטערען־לשון,
און איך רוף דיך פון דער הויך! —

* *
*

צו דיר קום איך, עלענדעם בוימעל,
געפינען א ביסעלע רוה;
אַ, זיי מיר א וויילע א חבר,
איך בין אזוי עלענד ווי דו.

ווי דו טראָגסט איך שטיל אין מיין הארצעז
מיין טרויער, מיין לייד אוז מיין וועה —
אוז האָב איך געהאט וועז חברים,
האָב איך שוין פערגעסען אַז זיי.

אוז האָב איך געהאט א געליעבטע,
האָט זי שוין פערגעסען אַז מיר;
אַ, עלענדעם, איינזאמעם בוימעל,
א חבר געפין איך אין דיר!...

* *
*

מיין נעליעבטע איז א קלוגע
און זי זאגט: עס איז אונגלויביג,
אז דו זאלסט, נעליעבטער מיינער,
ליעבען שטענדיג, ליעבען אייביג.

מיין נעליעבטע איז א קלוגע,
קלינגער קען פון איהר נישט געבען:
זי פערזאָרגט זיך יעצט מיט קושען
אויף דעם גאנצען קאלטען לעבען...

אין די פינסטערע אלעון

אין די פינסטערע אלעון
איז אינטערעסאנט:
דאָרטון וועלון יונגע קינדער
אין דער שטיל בעקאנט.

אין די פינסטערע אלעון
איז א פרייע וועלט,
די געדיכטע צווייגען האבען
חרפה, שאנד פערשטעלט.

פון דער צנועה, דער לבנה,
איז דאס ליכט דא שוואך,
און די יונגע צווייגען רוישען:
קוק נישט, נישט דיין זאך...

אין די פינסטערע אלעון
קאכט דאס יונגע בלוט,
און דאס יונגעל מיט'ן מיידעל
קריגען אנדער מוט:

וואס ס'גילוסטען יונגע הערצער
וועלד דא פריי נערעדט,
און מען האלוט זיך און מען קושט זיך
ביז עם וועלט גאר שפעט...

אין די פינסטערע אלעען
וועלען פריי די שטריק,
און ס׳גענישען יונגע הערצער
פריי דאס העכסטע גליק!...

מיין געליעבטע

האָט מיר מיין ליעבסטע א בריוועל געשריעבען,
שרייבט זי מיר דאָרטען: זי קען מיך ניט ליעבען.
ערשטענס: מיר זענען צוויי אנדערע וועלטען:
וואָס איך וויל בענשען, דאָס וויל זי גאָר שעלטען:
און צווייטענס — עס טהוט איהר די זאך אַזוי באנג:
זי האָט שוין א חתן, זי ליעבט איהם פון לאנג...

זי האָט שוין א חתן... נו זאָל זיין מיט מזל!
איך וויים דאָך פון לאנג שוין, איך בין א שלים־מזל:
מיט מיר נאָר דארף טרעפען די אונגליקען אלע:
געפין איך א מיידעל איז זי שוין א כלה...
מיך קרענקט נאָר: איהר חתן וואר איז ער, וואר וויים—
צי איז ער איהר טריי חאָטש, צי ליעבט ער זי היים?

צו מיין ליעבסטער

ליעבסטע! אויב דו האסט מיך ליעב
נאר פאר מיינע קליינע ליעדער,
בין איך אויכ'עט ניט דערוויעדער —
כבוד ליעב איך ביז'ן גרוב.

בעסער אבער וואלט איך וועלען
קוקען זאלסטו מעהרער ניכטער:
כ'זאל דיר, קינד מיינס, אויסער דיכטער,
אויך אלס גוטער יונג נעפעלען.

זינגען זינג איך יא ניט שלעכט,
אבער בעסער פאר מיין זינגען —
מיינע קוסען הילכען, קלינגען
אין די פריהלינג־שעהנע נעכט...

אין פריהלינג

וואס ביזטו פערטרויערט, פערטראכט?
דער פריהלינג — ער איז שוין נעקומען
און האט אונז מתנות געבראכט:
אי שטראהלען, אי בליהונג, אי בלומען.

און מיידלעך שפאצירען ארום
און ברענגען פון ליעבע גערישען:
א, זיי נאר, מיין חבר, ניט דום:
מען קען פון דער וועלט וואס נעניסען!...

די נאיוון

ווי קלוג איז מיין ליעבסטער.
פיעל זאכען ער ווייס.
דערצו איז זיין קוש
אזוי ברענענדיג הייס:
איך וואלט ניט געוואלט,
נאר ער האט מיר דערקלערט:
א מלאך אין הימעל
פון יעדען קוש ווערט...

מיר זענען אין גארטען
געזעסען נאר לאנג.
פערדעקט צווישען צווייגען
ביי נאכט — אויף א באנק.
ס'איז שפעט שוין געוואָרען.
ארום אזוי שטיל — — —
אוי, מוז היינט אין הימעל
מלאכים זיין פיעל!...

*
* *

לייעבעם קינד, איך האָב דיך לייעב.
דאָך איך קען ביי דיר ניט בלייבען;
כ'רוה ביי דיר א רגע אב,
פרישע קרעפטען אָנצוקלויבען.

ווי דער וואנדרער אין דעם מדבר
בלייבט אמאל ביי'ן וואסער שטעהן,
טרינקט זיך אָן און ווערט דערמונטערט,
און ער לאָזט זיך ווייטער גענהן.

יא, מיין קינד, איך בין א וואנדרער
אין דעם לעבענס וויסטעניי;
כ'האָב נעקושט דיך, בין דערמונטערט
און — איך וואנדער אויף דאָס ניי!

*
* *

וואו איז אלץ אהינגעקומען.
וואס געווען איז ליעב און טייער?
וועלכעם וואסער האט פארפלויצט עס,
אנגעצינדען — וועלכעם פייער?

טרערען האבען אלץ פערטרונקען,
טרערען אויף די שוועדע וואונדען:
און דאס רעשט, וואס איז נעבליעבען,
האט די ליעבע שטיל נעצונדען.

* *
*

האסט מיין בלוט, ווי וויין געטרונקען
און עס איז דיר גוט געגאנגען:
וואס א טאג וועלסט דו אלץ שענער,
איך — אלץ מעהרער אויסגעגאנגען.

האסט מיין בלוט, ווי וויין געטרונקען,
דאך פערשטעה איך ניט דעם עיקר:
קענסט נאך טרינקען, ביז אלץ ניכטער,
און איך בין פאר ליעבע שכור...

צו א סאציאליסטין

דיינע אויגען לייכטען, פינקלען,
וועז דו רעדסט פון נייע צייטען:
אלע מענשען זאלן ווען גליקליך
וועז די ארדנונג וועט זיך בייטען.

אוז איך גלויב אין דיין נביאות,
דאך אין אויג מיינם שטעהען טרערען:
ביי דער בעסטער ארדנונג, ליעבסטע,
וועסטו אלץ נישט מיר נעהערען.

די איינציגע

נעלִיעבטע — זיי האָב איך א סך
און אויסער זיי האָב איך א כלה.
דאָך קינד מיינס, פערלאַן מיך ניט דו,
א. דיך האָב איך ליעבער פאר אלע...

דער הימעל האָט שטערען א סך
און האָט א לבנה אין מיטען.
דאָך ווייזט זיך אמאָל ניט די זון,
ווי טרויריג ער קוקט — גאָט זאָל היטען!...

פערלען

שעהנסטע פערלען פון מיין הארצען
רייסט דער שטורעם אויס ביי מיר,
און ער שיט ארויס זיי אלע —
און עס פינקעלט דאס פאפיער.

„ליעבסטע—פרעג איך—ווילסט זיי? כ'שענק דיר!"
נאר זי זאגט פערשעמט ארויס:
„וויסטו ליעבער, אז די פערל
זיינען לאנג פון מאדע אויס..."

V.

צער און יאוש.

פערגעס...

און דאָס, וואָס איך וועל, וועל איך קיינמאָל נישט האָבן —
דאָס האָב איך, א לאנג שוין, א לאנג שוין בעגראָבען.
עס צאפעלט אמאָל קוים דער אלטער זכרון
און רוימט אין דער שטיל איין: דו האָסט וואָס פערלאָרען!
ער ווייזט ניט קיין קברים, ער רופט נישט קיין נעמען:
פערגעסען זיך וואו, און פערגעסען זיך וועמען...

אומעט

איך לייג אויף מיין בעטעל אין חשך געהילט,
עם שלאָנט קוים דאָס הארץ, און דאָס בלוט איז געקיהלט—
איך בין שוין געשטאָרבען, מסתמא:
וואָס לאָזט מען מיר לייגען און וואַרטען זוי לאנג?
ווי שוואר איז דער אומעט, ווי ביטער און באנג
צו לייגען אָהן הארץ, אָהן נשמה.

וואַלקען

וואָס־זשע שלעפּט איהר זיך איהר וואַלקען
אויפ'ן הימעל גאָר בעזינדער,
ווי פערלאָזענע יתומים,
ווי פערטריב'נע אָרמע קינדער?

און וואָס איז דאָס פאר א תכלית
אזא לעבען, אזא וואַנדערן?
אבגעריסען, אבגעשליסען
און ווייט איינער פון דעם אנדערן?

און אז ס'דריקט אייך צו דאָס וואַנלעז,
אונערטרעגליך ווערט דער קומער,
גיעסט איהר דאמאָלס גרויסע טרערען
פאר דער קאלטער ערד, דער שטומער?...

וואָס'זשע שלעפּט איהר זיך, איהר וואַלקען,
וואָס'זשע וועקט איהר מיינע וואונדען —
וואָס דערמאָנט איהר מיר מיין לעבען?... — —
וועדר פערשוואונדען, וועדר פערשוואונדען!...

א פראגע

ריימען, וואס איך האב געקליבען.
ליעדער, וואס איך האב געשריבען.
פערזען, וואס איך האב געזונגען.
טענער, וואס איהר האט געקלונגען. —
זאגט מיר, וואס וועט פון אייך זיין,
וען איך וועל אין גרוב אריין?

וועט זיך איינער וען געפינען
מיט א הארץ אזן מיט א זינען
אזן אייך, ליעבע מיינע גראמען,
וועט מיט צארטער האנר צוזאמען
קלויבען, פלעכטען אייך אין קראנץ,
בלייבען זאלט איהר אייביג גאנץ?

אדער איהר וועט געהן פערלאָרען,
ווי גאר קיינמאל ניט געבאָרען,
ווי פון יוגענד די חלומות,
ווי אין שוהל די אלטע שמות,
ווי א וואלקען אין דער הויך,
ווי א ווינד אזן ווי א רויך?...

* * *

איך האב נאך אין לעבען
פיעל ארבייט, פיעל פליכטען.
דא דארף איך בעפוצען.
דארט דארף איך פערריכטען.

דא דארף איך צעברעכען
און דארט עפעס בויען. —
איך קען ניט א צווייטען
די ארבייט אנטרויען.

און יאהרען זיי לויפען
ווי רוישענדעם וואסער.
די כחות — זיי שווינדען.
דאס פנים ווערט בלאסער.

און יאהרען זיי פליהען.
ווי ס'וואלט זיי ווער טרייבען:
די ארבייט, די פליכטען —
זיי בלייבען, זיי בלייבען...

אין א פינסטערער נאכט

איך האב אין א פינסטערע נאכט
די טהיר און די לאדען פערמאכט,
און האב מיך בערעכענט מיט שרעק:
אין וואס איז מיין לעבען אוועק?

און ווי דורך א שפאלט האט נעטאגט,
האט עלענד מיין הארץ זיך געקלאגט;
געקלאגט און נערריקט, און געקלעמט —
איך האב פאר דער זון זיך נעשעמט...

* *
*

און הונדערט מאָל דענקען,
און טויזענד מאָל קלערען —
דו וועסט פון דיין שכל
קיין ענטפער דערהערען!

און הונדערטער כוסות,
און טויזענדער טרינקען —
דו וועסט אלץ דיין יאוש
נישט קענען דערטרינקען...

און רויכער אַהן אויפהער —
די זאָרג וועט דיר בלייבען,
עס וועט זי דער רויך ניט
פעריאָגען, פערטרייבען.

און טויזענדער פרויען,
א סולטאַנס א האַרעם —
דיין הארץ בלייבט אַהן ליעבע
און לידיג דער ארעם...

עס בלייבט ניט קיין מיטל
דעם שמערץ מאכען לינדער — —
אוי, אַרימע מענשען,
אוי, נאַרישע קינדער!...

עלענד

און שטיל איז אין צימער
די נאכט איז שוין שפעט:
און שרעקענדיג קוקט ער
איז ווינקעל צום בעט.

און שרעקענדיג קוקט ער,
דאס הארץ אזוי צו־הט —
און שרעקענדיג דאכט ער:
זיך לעגען, צי ניט?

עס קוקט דורך די שויבען
די נאכט שוואַרץ אריין,
און וויקעלט אין עלענד
אין טרויער איהם איין...

די נאכט קוקט אין פענסטער,
אזוי ווי זי היט...
און ביינקענדיג קלערט ער:
זיך לעגען, צי ניט?..

וועז דו בלייבסט אליין

דו ארבייטסט מיט אימפעט מיט האסט
אוז ס'טראגט זיך א שעה נאך א שעה,
אוז ענדליך איז אומעטיג פארט,
אוז ענדליך איז גאר־נישט ניטא...

דו ארבייטסט, פערגעסט זיך אוז קוועלסט,
אוז מיינסט, דו ביזט נאך אמאל יונג, —
אוז בלייבסטו א ווייל אליין,
שטעלט אויס דיר דיין שאטען א צונג...

די לעצטע סטרונע

גלויבען, האָפענונג — פערטריעבען —
פיעדעל מיינע, יאָמער הויך!
נאָר איין סטרונע איז נעבליעבען
און די איינע פּלאצט באַלד אויך!

איידער ס'פּלאצט איז דאָך מיין ווילען,
זאָלסטו עהרליך דיענען מיר
און מיין אונגליק הויך פערשפּיעלען,
ווי אמאָל, אויף סטרונעם פיער....

א תפלה

שטיינער ליגען מיר אין הארצען,
חמארעם געהען מיר אין קאָפּ, —
גאָט דו גוטער, פול ערבארמען,
שיק דיין גנאָד אויף מיר אראָב!

קראנק, דערשראָקען איז מיין זעעלע,
זי איז דאָך פון דיר א טייל —
אוּן זי בענקט אלץ אוּן זי זוכט דיך, —
מיין נשמה, הייל זי, הייל!

מיינע אבגעלעבטע יאהרען

מיינע אבגעלעבטע יאהרען
האבען זיך, ווי שווארצע שאטען,
אויסגעלענט און אויסגעצויגען
אויף מיין לאנגען לעבענס־וועג...

וואס'זשע ווילט איהר! כ'ווייל ניט וויסען
פון מיין אלטען, אלטען עבר,
כ'בין ניט יענער, כ'בין אן'אנד'רער —
לאזט מיר, לאזט מיר געהן אליין!

כ'וועל אין וועג בעגעגנען בוימער,
כ'וועל אין וועג בעגעגנען פייגעל,
און א נייער קוואל, א פרישער
שטילען וועט מיין לעבענס־דורשט!

און איך לאז מיך פרעהליך לויפען,
און עס ווילט זיך פייפען, זינגען —
קעהר איך אפ מיין קאפ א הינטער:
וועה, די שאטען יאגען נאך!...

דער סוף

דאס וועלטיל געענדיגט.
דאס לעבען — געעקט.
און אזוי מאוס.
אזוי אהן עפעקט!

עס איז ניט קיין דראמע
און קיין וואדעוויל.
עס איז גאר אנ'אומעטיגם.
וואסערדיגם-שפיעל.

און שווער און פאמעליה
דער פארהאנג ער פאלט.
און וויסט ווערט און וויסטער
און פינסטער און קאלט...

דער קראנקער בוים

וויי נאר ס׳הויבט דער בוים אן דארעז,
דארט ער שוין און דארט;
ס׳וועט ניט הייל׳ען איהם דער פריהלינג,
וואס ער וואלט און וואלט.

גרינעז וועל׳ען ניט די בלעטער
אויף די צווייגען מעהר;
און קיין פייגעל׳ וועט ניט קומען
זינגען דא אהער.

און דער טהוי בעגינעז וועט ניט
פאל׳ען אויף זיין קאפ,
און דער וואנד׳רער וועט איהם וועיכעז,
רוהט ביי איהם ניט אב.

ס׳וועט דער פריהלינג נאר איהם רייצעז,
ס׳וועט איהם טהאן נאר באנג:
אל׳ע בוימער אויסגעציערטע,
ער נאר — הויל׳ און קראנק.

מיין מאָג

ס׳איז מיין טאָג פון פרייד פערשוואונדען,
און מיין נאכט איז אָנגעקומען.
האָב איך פייער אָנגעצונדען,
וויעדער וואכען זיך געגומען.

ס׳איז דאָס לעבען ליעב און טייער,
און עס ווילט זיך וואכען, וואכען —
ציגד איך ליכט און ברען מיר פייער, —
כ׳ווילּ מיר וויעדער פרייליך מאכען.

נאָר עס שליעסען זיך די אויגען
און דער קאָפּ ער פאלט א מיעדער:
איז דער טאָג אוועקגעפלויגען,
קענסטו שוין ניט טאָגען וויעדער...

אוי, די אייגציג-וויסע האָר!...

אוי, די אייגציג־וויסע האָר
ווי זי טהוט מיר באנג!
שוואַרצער קאַפּ, וועך וויס דורך אויס —
דאָס איז מיין פערלאנג!

אוי, די אייגציג־וויסע האָר,
ווי זי שרעקט אוך שרעקט!
עהדער נאָך די עלטער קומט,
עקט די יוגענד, עקט.

ס'טרייבען פלינק די שוואַרצע האָר:
צו דיין ליעבסטער געה!
ד'אייגציג־וויסע האָר, זי לאכט:
זאג שוין איהר: אדיע!

ווייגען שטיל די שוואַרצע האָר:
זיי צו לעבען גרייט,
לאכט די וויסע האָר פון זיי:
כ'פלעכט פאר איהם דעם טויט.

יוגענד, עלטער, לעבען, טויט —
שרעקליך איז דער קריעג!...
א, דו אייגציג־וויסע האָר,
פייער שוין דיין זיעג!

* *
*

און דער זומער ווערט פערשוואונדען
מיט די דופטענדיגע נעכט,
און עס וועלקען אלע בלומען,
און דער ווינד פון הערבסט צוברעכט

אלע גרינע, פרישע צווייגען,
און ער מאכט פון זיי א תל,
און די בלעטער פון די בוימער
פאלען אב, צודארט און גאל.

און די יונגענד ווערט פערשוואונדען,
ווי א נעבעל, ווי א רויך,
און זי שלעפט אוועק די ליעבע
און דעם גלויבען, און דעם כח...

אלעס, אלעס ווערט פערפלויגען,
וואס נאר טייער, ליעב און שענה, —
אייביג בלייבען נאר די צרות,
אייביג בלייבט דער טויט אליין...

צום טרויס.

אנגענומען זיך מיט צער
פאר דעם לאנגען טאג, —
א דו ליעבער, זיסער טרויס,
טראג מיין זעלע, טראג!

א, וואס זעה איך וועז איך וואך.
ארמוטה, זומף און קויט:
וועך בעזוכט מיך, וועז איך וואך? —
נאר די אלטע נויט...

און איך בעט: דו, גוטע נאכט,
פאל שוין, פאל שוין צו!
און מיין הארץ, מיין קראנקען הארץ
שענק אביסעל רוה...

קום־זשע גלייך, דו ליעבער טרויס,
טראג מיך ווייט און טראג,
טראג מיך ווייט, איך זאל ניט זעהן,
וואס איך זעה ביי טאג...

וואו?

איך בין שוין געוואָרען
אנ'אייביגער וואנדערער
און וואָגל און בלאָנזשע
פון שטאָדט צו דער אנדערער.

וואו וועל איך פערבלייבען,
א רוהע נעפינען?
די פראגע, זי נאָגט מיר
און עגבערט מיין זינען.

צו וועל איך אין וועגען
שוין אייביג זיך דאַרבען
און ווייט פון מיין היימאטה
איין עלענדער שטארבען?

וער וועט אויף מיין קבר
מיין נאָמען פערשרייבען,
עם זאל א געדענגיש
נאָך מיר חאָטש פערבלייבען?...

לעבען ווילט זיך

לעבען ווילט זיך... אח דאס לעבען
האט אין זיך אזוי פיעל חן,
נאר איך קען נאר נישט דערגרייכען
דאס, וואס ליעב איז, דאס וואס שיין.

לעבען ווילט זיך... נאר איך קען נישט —
כחות דארף מען האבען מעהר...
שטארבען... און פערלאזען אלעס —
אח, דאס איז מיר אויך צו שווער!

און מיין לעבען איז גענליכען,
צו א לאמפ מיט וועניג נאפט:
ווערען ווערט ער נישט פערלאשען,
ברענען האט ער נישט קיין קראפט!...

אמאליגע טעג

צושטעלט זיך אין רייהען אמאליגע טעג.
פערשוואונדענע טעג פון מיין לעבען.
איך וועל אייך אדורכגעהן פון אנהויב ביז ברעג
און יעדערען „שלום" אבגעבען.

איך וועל מיר פאר יעדערען געבען א נייג
און שטרעקען מיט ליעבשאפט די האנד אייך:
עס וועט זיך בעווייזען א טרעהר אין מיין אויג —
אן'אלטע — זי איז דאך בעקאנט אייך.

צושטעלט זיך אין רייהען פערגאנגענע טעג!
פערגעסט, וואס איך האב אייך געשאלטען.
עס איז נאר געווען פאר צרות אהן ברעג,
עס האט מיר מיט אייך נישט גענאלטען.

איהר זענט אזוי חשך'דיג פינסטער געווען
און שווער, ווי די ריזיגע בערגער.
געהאפט האב איך בעסערע טעג פאר מיר זעהן,
אומזיסט אבער — די זענען ערגער!...

דער נעבעל

וואָס זאָל עס בעדייטען דער נעבעל,
וואָס הענגט אזוי דיכט אויף דער שטאָדט?
צי ווי׳ל שוין דאָס שטיקעלע הימעל
אוועקרויבען אויף פון אונז גאָט?

צי ווי׳ל ער פערשטעלען דאָס פנים
פון מענשען, וואָס געהען אין גאָס,
און זעהן זאָל ניט אייגער דעם צווייטען,
די בליקען, די בייזע, פול כעס?...

צו איז איהם די זון גאָר א שאָדען,
וואָס לויכט נאָר צו גוזלה און זינד,
און האָט זי פון מענשען פערהאנגען
מיט נעבעל גערייכטען אצינד?...

וואָס זאָל עס בעדייטען דער נעבעל,
וואָס הענגט אזוי טרויריג און שווארץ? —
אנ׳אימה בעפאלט מיין נשמה,
עס טרויערט און ציטערט מיין הארץ...

איך וויים ניט...

איך וויים ניט וואס האב איך.
איך וויים ניט וואס פעהלט מיר;
איך וויים נאר — די ליכטיגע
זון איז פערשטעלט מיר.

איך וויים ניט וואס זינג איך,
צי ליעבע, צי צארעז:
איך וויים נאר — מיין הארץ איז
פערשרפ׳ט געווארעז.

איך וויים ניט צי לעב איך,
צי בין איך געשטאַרבעז:
איך וויים נאר פערשימעלט
איז אלץ אוז פערדאַרבעז...

שלום

איך וועל מאכען שלום
מיט דעם לעבען:
וועט עס עפעס געבען
וויל איך נעמען — —
כ'וועל מיך קיינמאל קלעמען — —
ס'איז א חלום. ס'איז א חלום!...

וועט מיין ליעבסטע קומען
מיך בעגליקען.
וועל איך פעסט זי דריקען
וויך און וואַרעם
אין מיין ארעם:
טאַמער ניט — זי האָט פערלאָזען —
וועל איך אויך קיין טרעהר ניט לאָזען.
און מיין הארץ בעפעהל איך: שטומען!

איך וועל מאכען שלום
מיט דעם לעבען:
כ'וועל מיך קיינמאל קריגען
מיט דעם מזל, מיט דעם הארטען. —
כ'וויל אביסעל רוהיג ליענען.
רוהיג וואַרטען...

שא. מיין ליעבער.
כ'שליעם די אויגען — —
אלץ פאריבער. אלץ פערפלויגען — —
ס'איז א חלום. ס'איז א חלום! ...

ביי די בוימער

חינטערען שטעדטעל, וואו די בוימער
שטעהען שטאלץ אוו פריי אוו שלאנק.
געה איך אום אצינד געבויגען,
מיעד פוו לעבען, עלענד, קראנק.

הויבע בוימער, אלטע בוימער!
רוף איך מיט א מאטען קול,
קוקט אן אייער פרייגד דעם אלטען,
אוו דערקאנט מיך פוו אמאל.

אה, דערקאנט מיך, ליעבע בוימער!
גיעסט אריין מיר אויף דאס ניי
אין מיין הארצען לוסט אוו ליעבע,
ווי אמאל אין שעהנעם מאי.

וועקט מיך ווייטער אויף צום לעבען,
וואראמט אן מיין קאלטעם בלוט,
קעהרט מיך אום צום נייעם לעבען —
נייע קרעפטען, פרישע מוט!

איהר געדענקט דאך מיך פוו פריהער,
וועו איך האב עם אלץ געהאט,
לאזט מיך בוימער, איצט ניט וועלקען,
ווי אין הערבסט־צייט אייער בלאט...

דאָס בוימעלע

און זעהסטו דאס בוימעל, ייאָ וואקסט אויף דעם פעלד
אהן פריינד, אהן חברים, אליין?
עס שאקעלט זיך טרויריג און דאוועט פאר גאט,
וואס בעט עס, — ווער קען עס פערשטעהן!

עס בעט נישט קיין פריהלינג, קיין וואַרימען שטראהל —
וואס נוצט עס דעם עלענדען קינד?
עס ווייגט נאר און בעט זיך געוויטער ביי גאט.
עס זאל איהם צוברעכען דער ווינד!...

*
* *

עס שאקעלט דאס בוימעל זיך הין און צוריק —
עס ווערט ניט צובראכען... אה וואס איז דאס גליק?
וואס טויג אזא לעבען — אין אייביגען שרעק? — —
אה, איינמאל א בראך — און גענוג, און אן עק!..

דו פרעגסט...

דו פרעגסט מיך, מיין פריינד, ווי אלט איך בין שוין,
איך וואלט עס דיר גערן דערצעהלען:
נאר גלויב מיר, מיין פריינד, איך ווייס ניט אליין —
עס האט ניט געלוינט זיך צו צעהלען...

דער קארנער צעהלט נעלה, דער גליקליכער — טעג,
מען צעהלט וואס ס'איז ליעב, וואס ס'איז טהייער:
מיין לעבען, א, פריינד, איז א וויסט־לאנגער וועג,
און פונקט פאר א יאהרעז, ווי הייער...

אויב מיין לעבען הייסט ליידען, דאן לעב איך שוין לאנג,
דאן האב איך נענוג זיי, די יאהרען ;
אויב לעבען הייסט הערען פון גליק חאטש א קלאנג
דאן בין איך נאך נאר ניט נעבארען...

פון טאל

נאט, נעם מיך פון טאל פון בעטריעבטען ארויס,
וועז ניט געהט מיין לעבען. מיין חיות מיר אויס.
דא לעשט זיך מיין זעעלע, אזוי ווי א ליכט,
וואס צאנקט אין א שענק מיט שכורים נעריכט:
דא שלעפ איך מיך אום, דערשראקען און בלאס,
אזוי ווי א פערבלאנזשעטע קינד אין א נאס...

דער שטויב פון דער וועלט...

דער שטויב פון דער וועלט איז נעפאלען אויף מיר,
און קראנק בין איך, קראנק;
די ליעבע — זי וועלקט טיף אין הארצען ביי מיר,
אין קאפ — דער געראנק...

און ווער קען מיך היילען? נישטא אזא מענש,
נישטא אזא לאנד!
און וואלסטו דעם הימעל דערגרייכען נעוואלט —
ווי קורץ איז דיין האנד..

נעדאנקען.

1.

דער מענש.

דער מענש — ער האט הויכע פערלאנגען,
די כחות — ווי שוואך און ווי קליין!
איהם ווילט זיך דעם הימעל דערלאנגען,
און קען אויף דער ערד קוים אומגעהן.

איהם ווילט זיך די גאנצע וועלט ליעבען
און לינדערען יעדערענס „אוי" —
און ליעבע איז קוים איהם געבליבען
פאר אן אריפער, זינדיגער פרוי...

2.

פרויען.

פערזוימט האט זיך משה אין הימעל,
דאס פאלק האט נאך גאט זיך פערבענקט —
אן אנדערען גאט זיך צו מאכען,
האבען פרויען די ציהרונג געשענקט.

א, הייגט זענען אנדערע פרויען —
עס בייטען זיך צייטען, א שרעק!
די הייגטיגע פרויען פאר ציהרונג
זיי שענקען דעם גאט אייך אוועק..

.3

א קאטפליטענם.

כ,חאב מיט איהר נעשערצט, נעלאכט,
קאמפליטענטעז איהר נעמאכט
און מיין עהרען וואהרט נעגעבען,
אז איך ליעב זי ווי מיין לעבען.
אך, ווי וואלט עם איהר פערדריסען,
ווען זי וואלט מיין לעבען וויסען? !...

.4

מיינע טעג.

ביטער איז נעווען מיין נעכטעז
און דער הייגט איז אויך פול זארגען—
און דער הייגט און נעכטען—ביידע
שאפען, וועבען מיר מיין מארגען.

א, אזעלכע צוויי שלימזל'ס
קענען רעכטס דען עפעם מאכען? —
ס'וועט ארוים קומען א מארגען
נאר צום חוזק, נאר צום לאכען...

5.

מיינע ליעדער.

כ'האב געשריבען מיינע ליעדער
נאר מיט טינט מיט שווארצען,
וועז איך לעז זיי, דאכט מיר זעה איך
רויטעם בלוט פון הארצען.

וואס איך לעז די ליעדער מעהרער
ווערט אלץ רויטער, רויטער,
וואס איך שרייב די ליעדער, מעהרער
ווער איך בלייכער, טויטער...

6.

מיין פרייגד.

מיין פרייגד! מיט־דער וועלט וועסטו נאכנישט ניט מאכען —
און האט זי פון דיר נאר גענומען צו לאכען.
דאן מוזטו ענטלויפען, דאן מ ו ז ט זיך בעהאלטען.
אין ערגיץ א ווינקעל, א ווימטען, א קאלטען.

מיין פרייגד! מיט דער וועלט וועסטו נאכנישט ניט מאכען.
עם האט שוין געטראפען א זעלכענע זאכען.
די וועלט, אט די אלטע, די נארישע זקנה,
איז פונקט, ווי א קינד נאך, אנ'עקשנ'טע איינע...

7.

גאָט׳ס פּוסבוינקעל.

דער גרויסער, פרייער הימעל
דאָס איז דאָך גאָטעס טהראָן.
און ריין איז גאָטעס הימעל
פון אייביג־אייביג־אָן.
די ערד — דאָס איז זיין בוינקעל
— אַווי זאָגט גאָט אליין
צי פּאַסט דיר גאָט דיין בוינקעל
זאָל זיין אזוי ניט ריין? —

8.

דער בלינדער.

אט איז ער געקומען, דער אַרימער בלינדער
און האָט אויפ׳ן הויף זיך געשטעלט.
עס ציהט זיך דאָס קלעגליכע ליער זיינם: א בריז׳ער!
איך זעה ניט די ליכטיגע וועלט!

עס ריהרען זיך הערצער, עס ווייזען זיך טרעהרען,
מען ווארפט איהם פון פענסטער פיעל געלד;
און שטיל ווערט דער בלינדער, ער איז שוין בערוהיגט—
ער זעהט שוין די ליכטיגע וועלט!

9.

די נאַכט.

די נאכט רוקט זיך אַן, די נאכט רוקט זיך אַן
די אוראַלטע, פינסטערע נאכט,
און רוהיג און שטיל בעהערשט זי דעם טראַן
מיט חשך און פינסטערער מאכט.
און ס׳דאכט זיך זי רעדט: נו, זאַגט איהר אליין,
צי איז דען ניט בעסער פאר אייך:
ווי רוהיג און שטיל! קיין פרייד, קיין געוויין,
עס שלאַפען זיך אַרים און רייך!

10.

אַלטער גלויבען.

אלטער גלויבען, אלטע האַפנונג
ציהט זיך פון מיין הארץ ארויס —
אַבגעוואַהנט האַט איהר דאַרט יאַהרען,
איצט איז אייער צייט שוין אויס!

כ׳האַב דערקענט אייך פאלשע שכנים,
איהר פערשפרעכט אלץ זילבער, גאלד,
און איך בין שוין אלט געוואַרען,
און איהר האַט נאַך אלץ נישט בעצאַהלט!...

צום לעבען

לעבען זאג מיר, וואס דו האסט
און איך פרעג נישט, וואס עס קאסט;
שטעל'ען שטעל' דעם העכסטען פרייז,
אבער עפעס שעהנס בעווייז.

כ'האב געהאט אן אידעאל —
ווי אין וואלד א ריינער קוואל,
אנגערירט האב איך איהם קוים
איז צוריגען ער ווי שוים...

כ'האב געליעבט א פרוי — איהר בליק
האט געשאפט מיר פרייד און גליק:
כ'האב דערקענט זי — ערשט א שלאנג
און דאס הארץ איז וויסט און באנג...

כ'האב געקעמפט פאר מענשען־גליק
לויז צו מאכען זיי פון שטריק:
כ'האב געהאפט, געגלויבט, ווי א קינד:
דאך די בליגדע בליבען בלינד.

האב איך באלד פערלאזט דעם מארק
און געשטיגען אויף א בארג:
כ'האב דעם העכסטען שפיץ בעזוכט
און — — די איינזאמקייט פערפלוכט!

וואס־זשע האסטו, לעבען, נאך,
אויסער זיעבען טעג אין וואך,
אויסער אונזער שווערען יאך
און דעם טויט, דעם טויט דער נאך...

VI.

די חיים.

מיין צוריקקעהר אהיים

1.

אומגעוואנדערט און געוואגעלט
האב איך אין דער פרעמד פיעל יאהרען
איבערדריסיג און פערמאוסט
איז דאס לעבען מיר געוואָרען.
א, די גרויסע שטעדט, די גאסען
מיט די ריזיג־הויכע מויערן
האבען מיך אזוי געשראקען —
כ'פלעג דאָרט נאך מיין היימאט טרויערן:
נאך דעם קלייגעם, ליעבען שטעדטיל
נאך די געסליך, — עלענד, ארעם;
נאך די שטיבעלעך די קלייגע —
נאך די לעבעדיגע קברים.
נאך די קברים! דאך געצויגען
האט מיך צום בית־עלמין אלטען —
א, ווי פיעל זכרונות ליעבע
ליענען דאָרטען טיעף בעהאלטען.
טיעף בעהאלטען דאך וועל איך זיי
פון דער ערד צוריק אויסגראבען,
מיט פערשטאָרבענע וויעדער זעהן זיך,
ווי פיעל נחת וועל איך האבען!
כ'האב די גרויסע וועלט פערלאזען,
בין נעפלויגען ווי אויף פליענעל,
צו מיין שטעדטיל, וואו געשטאנען
איז אמאל מיין קינדהייטס וויענעל.

2.

כ'האב דערקענט דיך, ליעבעם שטעדטיל,
נאסט זיך פיעל ניט אומגעביטען!
איך דערקען די נעפלעך דיינע
און דעם גרויסען מארק אין מיטען.
אח, ווי טרויריג ווייזט ער אוים מיר:
אלע חייזער אלט געווארען.
און די שויבען פון די פענסטער
קוקען פינסטער, פול מיט צארען!...

* * *

חיים לייזער'ס הויז — וואו איז עם
מיט דעם גאניק מיט דעם לאנגען.
וואו עם פלעגט זיך שטענדיג הערען
לוסטיג לאכען און געזאנגען?
רייך געווען איז חיים לייזער
און א בעל הבית אן עכטער.
א פרנסה שטוב א גרויסע
און צוויי שענע, יונגע טעכטער.
איך געדענק די עלט'רע, ביילע,
מיט די שווארצע, גרויסע אויגען.
וועלכע פלעגען שטענדיג לאכען
און מיין הארץ דאן צוגעצויגען.
כ'פלעג אפט קומען אויפ'ן גאניס
אין די זומער־נעכט צו זיצען
מיט די טעכטער, מיט די שיינע,
און פלעג פרייליך שיטען וויצען.

זייער לאכען פלעגט דאן קלינגען,
ווי דאס ליער פון נאכטיגאלען —
אך, וואו זענט איהר, ליעבע טעכטער,
אח, וואו זענט איהר איצט פערפאלען?
שלעכטע צייטען! חיים ליידער
איז פערארימט לאנג געוואָרען,
נאך אמעריקע די טעכטער
זיינען גלייך אוועקגעפאהרען.
דאס האט מיר דערצעהלט די מוטער
מיט פערווייניטע, פייכטע אויגען:
„מיינע לוסטיגע צוויי פייגעל
זיינען איבער ים פערפלויגען!"
„מיינע לוסטיגע צוויי־פייגעל!"
האט זי מיט די הענד פערבראכען —
„זעהסט, א תל פון הויז געוואָרען,
און דער נאניק איז צובראכען"...

3.

ניט פערגעסען אויך דעם שולהויף,
וואו עם שטעהט די תלמוד תורה,
כ'האב בעטראכט זי נאר פון ווייטען,
ווייל פון נאהענט איז א מורא...
כ'האב דערקענט די אר'מע קינדער —
באַרפוס, נאקעט און דערשלאָגען:
און נעריהרט פון זייער עלענד
האט דאס הארץ געוואלט וואס זאגען:
א, איהר תלמוד־תורה קינדער!
כ'קוק אויף אייך מיט פייכטע אויגען —
ספרים טראגט איהר ניט אין ראנצעס —

וואס־זשע נעהט איהר איינגעבויגען ?
וועלכע שווערע משא קרימט אויס
יונגערהייט נאך אייער רוקען ?
איז די תורה אזוי שווער אייך
אדער איז דאס ברויט צו טרוקען ?"
נאר זיי האבען ניט געענטפערט,
האבען קענטיג שוואך פערשטאנען ;
אויסגעשטעלט די אויגען, פראגענד :
אט די ווייכקייט קומט פון וואנען ?...
זיי, די ארׂמע און יתומים
זיינען נאר געווען צו ווילדע
קולות, קניפען און קולאקעס,
אבער ניט צו ווערטער מילדע...

4.

כ'האב געוואלט זען דעם בית המדרש,
בין אין איהם אריינגענאנגען —
אח, ווי הערצליך און ווי פרייגדליך
האט מיך יעדער דארט עמפפאנגען !
א בעקאנטער, צי א פרעמדער
האט זיין האנד מיר אויסגעצויגען
און עס האט „שלום עליכם"
העל געלויכטען אין די אויגען.
כ'האב דערקענט די ארמע ברידער,
צווישען זיי אויך חיים בער'ן,
מיין אמאליגען מלמד —
כ'האב דערקענט איהם אן זיין שטערן
מיט די פיעלע, פיעלע קניטשען,
טיעפער זיינען זיי געווארען...

„וואס־זשע מאכט איהר ליעבער רבי,
ווי האָט איהר געלעבט די יאָהרען?
אוז ביי טאָג אין שוהל וואס טהוט איהר?
ס'איז מיר עפעס ניט געפעלען,
אַדער זענט איהר רייך געוואָרען
אוז האָט אויפגעהערט צו קנעלען?"
ליעבער זוהן! האָט ער געענטפערט —
כ'בין ניט רייכער, ס'האָט מיין צעטיל
ניט געוואונען, דאָך בין איך שוין
אוים מלמד אין מיין שטעדטיל.
ליעבער זוהן! אויף אונז'רע אידען
קומט א צרה נאָך א צרה;
מעהר נישטאָ שוין יענע יאָהרען —
קיינער דארף ניט קיין גמרא!
מ'לעהרענט אוים נאָר איצט דעם אינגעל
עפעס דאוונען, עפעס ברכה,
עהדער נאָך ער ווערט בעל מצוה
ווערט פון איהם א בעל מלאכה!"
— וואס־זשע טהוט איהר ליעבער רבי,
וואר־זשע נעמט איהר זיך צום לעבען?
„כ'האָב פערקויפט, מיין זוהן, דאָס שטיבעל
אוז מיין טאָכטער אויסגענעבען.
דו נעדענקסט מיין קליינע שטיבעל,
מ'האָט נעדארפט עס איבערבויען,
דאָך איך קען עס ניט פערגעסען,
ס'ציהט דאָס הארץ, א, מענסט מיר טרויען...
נאָר צוריק די אייג'נע מעשה...
שטותים! כ'האָב געמוזט פערקויפען;
דו נעדענקסט דאָך נאָך מיין בתולה...
אוז די יאָהרען, אוי זיי לויפען...

לאזען זיצען איז קיין תכלית,
ז'איז געווען א היבשע בתולה,
נאר אין אריסקייט וואס העלפט עס?
שעהן אהן געלד איז ניט קיין פעולה.
פאר א בעל־מלאכה... מילא...
נאר פערדעקען מיט א שלייער...
— וואס־זשע טהוט איהר איצטער רבי?
„כ'זוף ביי טאג אביסעל זוהר".
— ניין — איך מיין פון וואנען לעבט איהר?...
„פרעג, מיין זוהן, ניט — לאז צופריעדען —
מיט דעם בוראׂס הילף — עס לעבט זיך.
ווי עס לעבען אלע אידען..."

5.

אין בית מדרש אין א ווינקעל
האט א אינגעל זיך פערקליעבען
און מיט גרוים געפיהל, התמדה
האט ער עפעס דארט געשריעבען.
כ'האב בעטראכט איהם—הויט און ביינער
און די בעקלעך איינגעצויגען,
האט קיין צייכען פון א פנים,
נאר עס פינקלען זיינע אויגען.
איך בין צו איהם צוגענאנגען
און געפרעגט: וואס שרייבסטו ליעבער?
ער האט זיך פערשעמט, דערשראקען
און נעציטערט ווי אין פיבער.
נאר נישט — האט ער קוים געענטפערט —
כ'האב זיך ליעב צו מאהלען תמיד...
כ'מאל פון גרויסע לייט די בילדער —
אויך מיין ארבייט איז דער עמוד...

אין דער היים איז ענג און פינסטער
און די קלייַנע קינדער שרייַען.
שרייב איך דאָ מיר אין בית מדרש —
כ'מאַל איצט — „הבל׳ן חרג׳ט קין"...
ס'האָט געזאָגט אמאָל דער דאָקטער
מיינע ארבייט, די פאַפּיערען —
כ'וואָלט א „לייט" געווען. זאָגט ער
ווען נעקענט וואָלט איך שטודירען.
ס'האָט מיין טאַטע שטארק צעלאָבט זיך
אויף דעם דאָקטער׳ס רייד אין נאָנצען:
מיין זוהן שיקען אין די קלאָסען, —
אפשר זאָל איך געהן איצט טאַנצען..."

6.

טרויריג בין איך פון בית מדרש
און בעטריעבט אַרויסגענאַנגען.
פול מיט וועהמוטה, פול מיט זאָרגען.
פול מיט נאַרישע פערלאַנגען...
כ'האָב געלאָזען געהן זיך ווייטער
געהן און געהן... איך זאָל פערגעסען
מיינע שווערע, גרויסע לייַדען.
וועלבע דריקען מיך און פרעסען.
געהענדיג פערטיעפט אין טרויער
בין איך צו דעם טייך געקומען
און א טיפער, אלטער קומער
האָט מיין זעלע דורכגענומען.
זיי געגריסט מיר, ליעבעם טייבעל,
א, ווי פלעג איך נאָך דיר בענקען!

שטעהענדיג ביי גרויסע ימים
פלעג איך דאָרט אויך דיך געדענקען.
רוהיג, שטיל פליסט דיינע וואסער,
ביי דיר קאָכען ניט קיין חוואליעס.
דיינע שיפען — שטיקלעך שמאטעס
שווימען — צייכענס פון דעם דלות.
זומער צייט אין דיינע וואסער
וואלט א תענוג ווער נעפינען,
טריקענסטו דאן אויס אין גאנצען,
דיינע וואסער ווערט ענטרינען...
ווינטער צייט ווערסטו פערפרוירען
און מיט מיסט פערדעקט, פערשאָטען...
דאָך האָב איך דיך ליעב, מיין טייכעל,
כ'וואלט פון דיר ניט אָבגעטראָטען.
אמת, כ'האָב געזעהן שוין טייכען,
וואו די חוואליעס ווארפען, ברומען,
וואו דאָס וואסער — שטארק און מעכטיג,
דאָך בין איך צו דיר געקומען.
יא, צו דיר האָט מיך געצויגען,
דאָרט בין איך געווען א פרעמדער, —
— איך געדענק, ווי ביי דיין וואסער
פלעגט מיין מוטער וואשען העמדער...
און דערמאן איך אין מיין מוטער
ווערען ד'אויגען פול מיט טרערען...
נעם זיי צו צו דיר, ליעב טייכעל,
ווען סטו טרוקענ קיינמאל ווערען...

7.

קומענריג א היים, צום זיידען,
דאַרט איז מיין קוואַרטיער געוועזן —
האָט די באָבע מיר א גאַנצע
לעקציע אָנגעהויבען לעזען:
„וואו ביזטו דאָס אויסגעוועזן?
און אונז האָסטו גאָר פערגעסען;
האָסט זיך נאָר דערמאָנט צו קומען
וועז פערוואַלט האָט זיך דיר עסען...
מילא איך בין דיר עס מוחל —
האָט זי ליעבליך צוגעגעבען —
ביזט א יונגערמאַן, עס ווילט זיך
אומשפּאַציערען, ס'ווילט זיך לעבען.
איך בין אויך אמאָל געווען
יונג און ליעב געהאַט צו שפּיעלען;
אָך, וואָס איך פּלעג אויסשפּאַציערען
און קיין מיידקייט קיינמאָל פיהלען.
איצטער... אוים! נאָר אין מחשבות,
כ'האָב פעררעדט זיך און פערגעסען,
ביזט א הונגעריגער נעביך,
נעהם אויף ניך און וואש זיך עסען".
גוט האָט מיר געשמעקט דער באָבעס
איהרע אויפאכיגע שפּייזען:
שמאלץ מיט רעטאַך... אין דער פרעמד דאָך
האָב איך ניט געקענט ס'דערווייזען.
לאכט אייך, ברידער, פון דעם מאכל,
וואָס איהר ווילט דאָס זאָגט און רעדט אייך —
איך בין דאָך ביי מיינס — עס שמעקט מיר
אונזער מאכל — שמאלץ מיט רעטאַך...
און אויף פּלייש — האָט מיר די באָבע

וויך געזאגט — ניט האָב פּאַראיבעל —
וועסט אין שטאָדט א לויט ניט קריעגען.
זאָלסט בעצאָהלען חאָטש א רובל.
די קצבים וויינען קלאָגען.
ווילען מאכען אן אסיפה:
צהען שטיק האָבען זיי געקוילעט.
אוז דער רב נעמאכט האָט טריפה...
די קצבים — גראָבע יונגען.
פּרעג, וואָס ווילען זיי דען האָבען?
זאָל מען דען דעם שלחון־ארוך
מיט די „נאָך זאכען" בעגראָבען?...

8.

שבת פּריה בין איך נעגאנגען
אין בית מדרש מיט'ן זיידען.
אין דעם זעלביגען בית מדרש.
וואו איך האָב אמאָל אין פּריידען
אין מיין קינדהייט נאָך געדאוועגט
מיט'ן טאטען פון איין סידור...
אוז דערמאָהן איך יענע צייטען
הויבט דאָס הערץ אָן פּרעהען וויעדער...
אוז עס הייבט אָן מעכטיג קלאָפּען
אוז צו וויינען אוז צו בעטען...
אוז איך פיהל מיך, ווי מלאכים
וואָלטען קושען מיך אוז גלעטען...
אין דעם זעלביגען בית מדרש —
אָט דערקען איך זי, די בימה,
וואו דער חזן זינגט, צוגיסט זיך
אויף זיין טרויריג־זיסער, שטימע.

אך, ווי טרויריג זינגט דער חזן!
ס'העלפט איהם אונטער נאר איין בחור —
וואס־זשע וויינט ער? אויך דעם אפשר
וואס עס קלעקט איהם ניט דער „וואכער"?
א, וואס רייסען זיך די טענער
מיט אזא געבעט און ברומען?
אפשר, וואס די שכירות זיינע
איז פון גבאי שווער בעקומען?
א וואס שפריט ער זיינע הענד אוים
און ער בעט זיך ביי דעם עולם?
אפשר וויינט ער וואס זיין האפנונג
איז בלויז אלוי דער בית עולם?...
נאר געענדיגט האט דער חזן,
אויסגעזונגען — זיך א היות,
אנגעהויבען האט דער גבאי —
צו פערקויפען די עליות
ווי אמאל... ניט אומגעביטען
האט מען נאך דעם טארג דעם ווילדען:
און ס'פערקויפט זיך משה'ס תורה
אויפ'ן רובעל, אויפ'ן גילדען.
שישי איז נאך אלץ א יקרות
און דער מקח ברענט פלאם פייער...
און רביעי און חמישי
איז נאך ער היום ניט טייער.
יא צו ששי נאך ער היום
האט ר' בער א גרויסע תאוה:
אט־א קריכט ער אויפ'ן בימה
און ער בלאזט פון זיך מיט נאוה!
און ער געהט ארום פון בימה,
גלעטענדיג דאס גראבע בייכעל,

ווי נעזאגט וואלט ער: רבותי,
ששי איז א גרויסער מאכל!
עפּים פיהל איך מיך נאך ששי —
בין א בעל בית א יוסטער,
בין ר' בער... איהר קענט ר' בער'ן!
ניט קיין שניידער, ניט קיין שוסטער...
און די שניידער און די שוסטער
קוקען אויף ר' בער מיט פלוכען....
אך, ווי וואלטען זיי, די ארמע,
וען א שישי אויך פערזוכען.
א, פאר וואס איז זיי בעשערט נאר
מאגערעס דאס גאנצע לעבען?
חאטש א שטיקעל פעטע תורה —
דאס אויך ווייל מען זיי ניט געבען!

9.

זונטאג פריה בין איך נענאנגען
אויפ'ן מארק הין און וויעדער,
צו בעקוקען און בעטראכטען
פון וואס לעבען מיינע ברידער.
א, דעם גרויסען מארק מיט בלאטע
חאט מען אונז אוועק געגעבען;
נעמט מען צו דעם מארק מ ט בלאטע,
נעמט מען צו אויך אונזער לעבען...
צווישען פיעלע נייע קרעמער
האב איך קוים דערקענט נאר אייגע, —
זאל דאס ווייבעל זיין דען רחל,
זאל עס רחל זיין די שעהנע?
רחל, רחל — בנאמנות!

איך דערקען זי נאָך פון ווייטען —
חאָטש זי האָט זיך אומגעביטען.
נאָר ניט די פון יענע צייטען,
וועו איך בין צו הויז געוועזען
און געקענט זי נאָך אלם פרייליין...
איך געדענק נאָך איהרע אויגען
מיט די בליקען, ווי די פייליען.
רחל רחל, ליעבע רחל!
בין איך צו איהר צוגעלאָפען —
ביזט א קרעמערין געווארען?
זאג, ווי האָט זיך עס געטראָפען?!
א, דערצעהל מיר, ליעבע רחל,
וואס האָט דיך געבראכט צו דאנען?
ביזט געווען א שטאָלצעס פרייליין
און פלעגסט לעזען אפט ראָמאנען.
און דיין פרייע ברוסט — פול לעבען.
פלענט זיך, לעזענדיג, אויפהייבען,
און מיט דיינע שווארצע אויגען
פלעגסטו קוקען ווייט, און גלויבען.
איך געדענק דאָך דיינע טרוימען,
פלעגסט זי עפטער מיר פערטרויען,
און א וועלט פול גליק און ליעבע
פלעגסטו דאמאלם זיך אויסבויען.
און די וועגען צו דיין צוקונפט
האָסטו אויסגעשיט מיט בלומען!
וואו - זשע זיינען דיינע גליקען,
ווי ביזטו דערצו געקומען?
אין א קרעמעל — ענג און פינסטער —
זיצטו איצט פערדעקט מיט טרויער,
און די שיינע אויגען דייַנע

קוקען אויס'עט אויף א פויער...
און די זיסע שטימע דיינע,
וועלכע פלעגט ראמאנסען זינגען,
ווערט איצט הייזעריג און טרוקען
מיט דעם קונה זיך צו דינגען...
טרויריג האָט זי מיר געענטפערט:
מאלע וואָס עס איז געווען —
בין אמאל געווען פערנאַרישט,
און געהאָפט, געגלויבט, געלעזען.
און מיין יונגעס בלוט פלעגט קאָכען
פלעגט זיך אָנצינדען און זידען
און פלעג גלויבען דאן און האָפען
אויף אזוינס, וואָס ניט פאר אידען...
און די יאָהרען פליהען, פליהען,
און איך ווער אלץ עלטער, עלטער...
די חלומות שווינדען, שווינדען
און דאָס בלוט ווערט קעלטער, קעלטער...
די געבוידען אלע מיינע,
פיהל איך, הויבען אָן צו פלאצען
און איך הער אין גאָס די ווייבער
מיינע יאָהרען, ווי זיי שאָטצען...
כ'האָב געהערט עס, און מיין יוגענד
האָב איך שטיל בעווויינט מיט טרערען,
און נעמוזט האָב איך א כלה
פאר דעם ערשטען חתן ווערען...
יא געמוזט: מיין גוטע מוטער
האָט נעוואלט פון מיר זעהן נחת:
„ווער מיין ליעבעם קינד א כלה,
אונז'רע שונאים אויף להכעים".
און זי האָט דערלעבט דעם נחת,

וואָס זי האָט געווארט פיעל יאָהרען :
ער — אין שטעדטעל גיעט אָב „שטונדען"
איך — א קרעמערין געווארען !...

* *
*

ווייניג נחת, ליעבעם שטעדטעל,
האָב איך איצט אין דיר געפונען,
פון אמאל דיין חן, דיין ביסעל
איז שוין אויך פון לאנג צערונען.
כ'האָב געבענגט נאָך דיר פון פון ווייטען,
כ'פלעג אויך דיר דאָרטען וואַרטען, האָפען —
אר'מער, טויטער, ווי נעלאָזען,
האָב איך איצטער דיך געטראָפען !

קוידאנאָוו—קאָוונא, 1998.

אין קלויז

כ'קום אריין אין קלויז אין אלטען —
אַך, ווי טרויריג, טריב און דונקעל!
לוידיג אלע בענק, — דער שמש
דרימעלט שטיל נאָר אין א ווינקעל.

וואו־זשע זיינען די בחורים
ביי די גמרות מיט דעם ניגון,
וואָס ער פלעגט מיר די נשמה
דאָ דערהויבען דאָ, פערוויעגען?

וואו־זשע איז דער הויכער „תנו"
פון דעם קלעצקער, פון דעם בעלזער,
מיט די זיסע שטארקע טרעלען,
אויסגעדרעהט פון יונגע העלזער?

יואו־זשע זענט איהר אלע קולות?
אך, ווי באנג אין קלויז דאָס שטומען?
און דער אלטער שמש ריהרט זיך
און איך הער איהם טרויריג ברומען:

שעהן פון דיר, דו גוטער אורח,
דו געדענקסט נאָך אלטע יאָהרען...
יענע קלעצקער, יענע בעלזער
זיינען טאָטעס שוין געוואָרען.

וואגלען, פלאגען זיך אין גלות.
אין דעם וויסטען, אין דעם לאנגען,
אוז די קלעצקערס, בעלזערס קינדער
זייגען זוייט אוועקגעאנגען...

אין דער חיים

דרויסען ניעסט דער רעגען,
און עס ווייגט דער ווינד:
אין דער היים צו זיצען,
אוי, ווי גוט איז ציגד!

ס'מורמלט שטיל די מאמע:
ס'קומט דער ווינטער אן!"
טרויריג איז איהר שטימע,
דאך ווי ליעב דער טאן:

נעבעלדיג די שויבען,
דונקעל איז אין שטיב, —
דאך צו זיצען דאַרטען
אוי, ווי ס'דארף זיין ליעב.

אומעטיג דער טאטע,
אומעטיג פערטראכט,
דאך זיין שטומע ליעבע
אלע אונז בעוואכט.

איכה

ס׳נעהמט מיר דורך דער אלטער טרויער
אין דעם ניינטעז־אב ביי נאכט — —
כ׳הער, עס פאלט פון שטאדט דער טויער
און עס פלאקערט אויף די שלאכט.

ווי צורייצטע חיות לויפען
אין דער שטאדט דעם פיינד׳ס חילות
און אין זייער ווילדען לאכען
ווערט פערטויבט דעם פאלקס יללות.

כ׳זעה א העלישׂ־רויטען פייער
שלאגט זיך אב אויף טויזענד מיילען
און עס טראגען זיך פון פונקען
ביז צום הימעל דיקע זיילען...

וואס ערוואַרבען האט יהודא
דורך פיעל יאהרען לאנגע, שווערע,
זעה איך ווערד פערוויסט, פערניכטעט
מיט׳ן לעבען, מיט דער עהרע...

ס׳נעהמט מיך דורך דער אלטער טרויער
אין דעם ניינטען אב ביי נאכט —
אויף דער ערד, דעם קאפ געבויגען,
זיץ איך אבל׳דיג, פערשמאכט...

און די שוהל איז פול מיט שאטן,
פול מיט מתים, ווייסע, בלייכע — — —
ירמיהו שטעהט פאר ד'אויגן,
שפרייט די הענד אין יאמערט: איכה!...

אויפן ניל

שווימט דאָס קעסטעל אויפ'ן טייך.
אויפ'ן גרויסען ניל,
שווימט דאָס קעסטעל רוהיג גלייך.
שווימט דאָס קעסטעל שטיל.

און די חוואַליעס רוישען ניט.
ריהרען זיך נאָר קוים,
ווי זיי וואַלטען ציטערען
אויפהייבען א שוים.

און די חוואַליעס געהען שטיל,
געהען זאכט און לינד,
ווי זיי וואַלטען הייטען זיך
טהאָן א לייד דעם קינד.

א, די חוואַליעס זיינען דאָך
נישט ווי פּרעה הארט:
ניט דערטרינסען ויעלען זיי
דעם, אויף וועמען ס'וואַרט.

א געדריקטעם, שוואכעם פאָלק
אונטער שטארקע הענד,
וואָס עס טרינקט זיך אין זיין שוויים,
ביי די ציגעל-וועגד.

אַ, די חוואלִיעם זיינען דאָך
נישט ווי פּרעה שלעכט.
ניט דערטרינקען וועלען זיי
משיח'ן פון קנעכט.

שוויבט דאָס קעסטעל אויפ'ן טיך.
אויפ'ז גרויסען ניל,
און די חוואלִיעם טראָגען עס
פּאַרזיכטיג און שטיל...

מ ש ה

איהר ארבייט פון פריה.
איהר ארבייט ביז שפעט.
ביי'ן ציגעל און לעהם:
איהר גראבט און איהר קנעט
און מויערט — פאר פרעה'ן
פאלאצעז און שטערט.

איך פיהל אייער לאנג,
איך פיהל און איך ווייס.
איך זעה אויפ'ן שטערן
די טראפען פון שוויים.

זיי רינען, די טראפען,
אריין אין דעם ניל.
ער ברויזט דאן און קאכט
און קען ניט זיין שטיל...

און טיעפער, און טיעפער
איהר זינקט אלץ אין זומפ:
דאם הארץ איז פערפרוירען,
דער מח איז שטומפ.

די אוירעז פערשטאפט,
די אויגען פערשמירט,
איהר זעהט ניט, איהר הערט ניט,
ווי ר'וואלט ניט געשפירט...

און דאָרט אין דער ווייטענס
געפינט זיך א לאַנד,
ווי זייד איז דער הימעל,
ווי פּערלען דער זאנד.

דאָרט רוישען די ווינדען,
ווי לויטער מוזיק,
דאָרט זינגען די פייגעל
פון אייביגען גליק —
און איהר שטעהט געבונדען
אין קייטען, אין שטריק"...

עס שטעהען די אלטע
און קנייטשען די שטערען
און שרייען: „וואָס ווילסט ער,
וואָס לאָזט ער אונז הערען?

וואָס קומט ער צו רייצען
אונז אויבּיגע קנעכט?...
שוין לאַנג אז עס דויערט,
עס בלייבט ביי אונז רעכט.
אומזיסט נאָר, א וועסטו
דיין צונג דיר פערהארבען,
מיר וועלען ביי'ן לעהם
און ביי'ן ציגעל שוין שטארבען"...

טיעפער ווירקט עס אויף די יונגע
פרישער איז ביי זיי די וואונדען,
און עס האָבען זייערע הערצער
פלאָמענדיג זיך אנגעצונדען:

און עס קלינגען יונגע שטימען:
איצט, געקומען איז די ציים,
אונזער שוועדען יאָך צוברעכען
מיט דער לאנגער קנעכטען־קייט.

אוים דער פּרעה, וואָס ער מאטערט
אונז אָהן אָנפאנג און אָהן סוף:
רויבט ביי טאָג די זון, די לעבע
און ביי נאכט — דעם זיסען שלאָף.

אוים די שוטרים און די צווינגער,
וואָס זיי גיבען נישט קיין רוה,
מיט די פויסטען און מיט בייטשען
צו דער ארבייט טרייבען צו...

און זיי קוקען לעב אויף משה'ן
פול מיט האָפענונג אין בליק,
און עס ברעכען זיך די קייטען
און עס רייסען זיך די שמרים.

וען כ׳צינד די ליכטליך אָן, די אכט...

פערלאָשען זיינען מיינע שטערען
און פינסטער איז די לאנגע נאכט,
דאָך הויבט מיר ליכטיג אָן צו ווערען,
וען כ׳צינד די ליכטלעך אָן, די אכט!

מיין מאכט און שטאָלץ איז לאנג אריבער,
דער ווילדער שונא שפּאָט און לאכט;
עס לעבט דאָך אויף דער אלטער גבור,
וען כ׳צינד די ליכטלעך אָן, די אכט!

עס שטומען אלע מיינע ליעדער
פון גבורה, העלדענטהאט און מאכט.
דאָך קלינגען זיי אין הארץ מיר וויעדער,
וען כ׳צינד די ליכטלעך אָן, די אכט!

אנ׳אלטע טרעהר מיין אויג פערדונקעלט
און האט עס שיער נישט בלינד געמאכט,
דאָך זעהט ווי העל צוריק עס פונקעלט,
וען כ׳צינד די ליכטלעך אָן, די אכט!

מיין פריינד, צי דו ווייסט?...

מיין פריינד, צי דו ווייסט,
וואס חייסט און בעדייט
א ביטערע צייט?...
צי פיהלסטו וואס היסט
א פאלק אין א צער,
א פאלק אין געפאהר?...

צי פיהלסטו, מיין פריינד
ווי טיף איז דער וועה,
וועלכע ס'הערט זיך פון פיינד
א בראנפען־געשרעה:

אט זעהסטו — ער קומט
מיט רציחה און וואוט,
אט הערסטו — ער ברומט,
און דארשט נאך דיין בלוט, —

און האסט ניט וואוהין
נאך רעטונג צו געהן,
נאר סיידען צו איהם,
צום שונא אליין!?...

צי פיהלסטו מיין פריינד,
וואס איז דאס אזוינס,
א פאלק'ל א קליינס
און גרוים איז דער פיינד?...

אהן וואפען, אהן מוט...
און האט ניט קיין שוץ.
און הפקר זיין גוטס,
און הפקר זיין בלוט!...

וואָס מאַכט איהר?

וואָס מאכט איהר, איהר אַרימע ברידער
אין צעהנדליג געפֿלינדערטע שטערטלעך?
האָט איהר שוין אריינגעשטעלט פענסטער?
האָט איהר שוין פערריכט אויִרע בעטלעך?

האָט איהר שוין נדבות בעקומען,
וואָס רעגענט פון אלע וועלט־עקען?
צי וועט עס, אָ, אַרימע ברידער,
די פענסטער אַנגלאַזען האָטש קלעקען!

האָט איהר שוין בעווינט אויִרע טאַטעס
און מאַמעס, און שוועסטער, און ברידער?
צי ציטערט איהר אלץ נאָך, ווי בלעטלעך
ביי'ן קלענסטען, ביי'ן מינדסטען גערידער?

צי זענט איהר נאָך אלץ ניט פערזיכערט
מיט דעם, וואָס איהר רופט כלומר'שט לעבען?
צי דאכט זיך אייך אלץ נאָך, אז וועניג
האָט איהר זיי קרבנות געגעבען?...

צי גלויבט איהר אין בעסערע צייטען,
אין זיעג, און אין טרייסט און נחמה?
פערבלאַנזשעט א מאל חאָטש די האָפענונג
אין אייער פול־יאוש נשמה?...

דער ווינד

א קלאפ האט געגעבען דער ווינד אין מיין שטיבעל
און האט עס אין גאנצען צעטראגען:
און באלד האט דערהערט זיך א קנאל פון א דונער
און האט פיעל נפשות דערשלאגען.

צי קען איך דען צירנען אויף ווינדען און דונער?
צי ווייסען זיי דען וואס זיי טהו'ן?
עס ברענט נאר מיין צארען: ווי האט עס געטראפען
וועז ליכטיג געשיינט האט די זון?

דעם ווינד און דעם דונער — א, זיי בין איך מוחל
זיי זיינען ווי קרעפטען, דאך בלינד:
ווי האט דאן געלויכטען די זון אבער, פרעג איך,
און רוהיג געזעהן אזא זינד?...

קידוש לבנה

צוואמען־געדריקט אין א רעדעל, —
אין גאס — שטעהען אידען געבויגען:
מיט ליפּען פערשמאכטע פון הונגער,
מיט בענגשאפט און צער אין די אויגען.

עס שטעהען פער׳יתום׳ט די שטיבלעך
און קוקען אזוי ווי דערשלאגען,
ווי ז׳וואלטען אויף זייערע דעכער
דעם יאך פון די מענשען געטראגען.

און אלץ איז ארום אזוי טרויריג,
אזוי קאלט, אזוי גליטשיק און נאס...
עס רייסט זיך די תפלה אלץ העכער,
עס ציטערט די לופט אין דער גאס...

די קליינע לבנה אין הימעל
האַרכט איין ווי דערשראקען און בלייך
און שיקט איהרע שטראלען ארונטער
און קוסט אזוי טרויעריג־ווייך...

דער מגיד

א לאנגע בארד, א שעהנע בארד,
דאך ניט געפוצט און ניט געקאמט,
די פאות לאנ, נענרייזעלטע, —
דאם פנים לויכט, דאם פנים פלאמט.

עם הילכט און קליגט זיין שטארקער קול,
עם ציטערן די בית־מדרש־וועגד,
און ווי א מלאך זעהט ער אויס
מיט זיינע אויסגעשפרייטע הענד.

נעפערילט איז דאם מויל ביי איהם
עס שיטען זיך ווי פונקען פייער
די רייד, דער עולם שטעהט פערטיעפט
און יעדעם ווארט איז ליעב און טהייער.

ער רעדט פון אלץ, ער ווייס פון אלץ,
פון „אייביג לעבען" נאכ'ן טויט.
דעם צדיק „שכר" פערשפרעכט ער פיעל,
דער עונש פון דעם רשע גרויט.

ער נעהמט א פסוק פון תנ"ך
וואס האט קיין זין און האט קיין פשט,
און דרשנ'ט איהם אהער, אהין
ביז וואן ער מאכט איהם קונציג־גלאט.

פון עפּים א גמטריא
בעווייזט ער ריכטיג, דייטליך, קלאָר,
אז ס׳איז די גאולה נאָהענט שוין, —
משיח קומט נאָך חיינטיגס יאָהר.

דער עולם קוועלט... איין אנדערער
זיפצט אונטער זיס: אָח, טאָטע, פאָטער!
עס וואָלט שוין טאקי צייט געווען
פון ווייסטען גלות וועלען פּטור!...

ער נעהט אראָב פערשוויצט און ווישט
דעם שוויים, פערגרייזעלט זיך די פּאות
און קוקט אהין צום „קערה" דאָרט,
וואו ס׳קלינגען קופערנע מטבעות...

נאָך גרינס

נאָך צוויינעלײַך קינדער, אין וואַלד לאָזט זיך נעחן
— און פרעהלײַך מיט לידער כסדר.
אזוי ווי עס וואַלט אויף די וועלט ניט געווען —
קיין רבי, קיין קאנטשיק, קיין חדר.

נאָך צוויינעלײַך, קינדער, נאָך צוויינעלײַך געהט.
און פוצט אוים די אַרימע שטיבלעך:
דער וואַלד איז ניט וויט, הינטערן שטעדטעל ער שטעהט
און קוקט אזוי ווייך, אזוי ליעבלײַך.

פערוואונדערט וועט ווערען דער אלטער, דער וואַלד:
וואָס טהוען דאָ אידישע קינדער? —
דערצעהלט איהם: ס'איז שבועות—דערצעהלט עס איהם באַלד:
און זאָל איהם ניט זיין צו קיין וואונדער...

און זוימט זיך וואָס לענגער אוז רייסט וואָס מעהר אַן —
ניט האָט פאר די טאַטעס קיין מורא:
היינט מענט איהר אין וואַלד זיין, מ'וועט גאר נישט אייך טהאָן—
עס איז דאָך לכבוד דער תורה!

דער פורים שפילער

דאָס ווייב איז קראנק, דאָך נעהט זי אום
און טראגט דעם וועהטאג שטיל און שטום;
דאָס קינד האָט „טיף" און ליענט אין בעט,
און פלוידערט אלץ און רעדט און רעדט.

און יענקיל איז א שארבעז אויך,
ער שפייזט זיך נאָר מיט ליולקע־רויך
און מיט א קללה פון דעם ווייב:
„א בראָך, שלימזל, אין דיין לייב!"...

אין שטוב איז פינסטער נאס און קאלט,
די וועגט זיי שרייען, דאכט זיך: גוואלד!...
דאָס אויוועלע, וואָס ניט נעהייצט,
שטעהט, דאכט זיך, בייז און אויפנערייצט...

עס קומט די ליעבע פורים־נאכט —
עס האָט זיך יענקיל אויפנעוואכט;
זיין ראָל ער לערנט מיט געפיהל,
ער נעהט באלד שפילען „פורים־שפיעל"...

„דאָס קינד איז, יענקיל, ביטער קראנק" —
ער טרייבט מיט גוואלד דעם בייז־נעדאנק,
„עס וועט באלד זיין דיין ליב קינד'ס „ענד!" —
און יענקיל טרייבט עם מיט די הענד!...

און יענקיל פרובט זיך לאכען שוין,
בעקומען דארף ער דאך זיין לוין...
עס גיסט זיך אין דער שטיל זיין בלוט,
דאך דארף ער היינט דאך לאכען גוט...

און יענקיל לאזט דאס קראנקע קינד
און געהט דערפרעהן א רייך געזינד
און יענקיל שפיעלט געשיקט זיין ראל:
ער זינגט און לאכט הויך אויפ'ן סול...

צום מלוה

(פון חומש)

וועז דיין ברודער, א גערריקטער,
איינגעהויקערט, איינגעבויגען:
מיט א דארעז, בלאסען פנים,
מיט פערווויינטע, רויטע אויגען.

קומט צו דיר אן עפים לייהען
פאר זיין הויזגעזינד אויף ברויט:
זיי־זשע, מלוה, ניט קיין מערדער,
שינד פון איהם ניט אב די הויט.
וועז עם וועט די נויט איהם צווינגען,
ווי עם טרעפט אין בייזען לעבען,
דיר, א, מלוה, אלם א משכון
ס'לעצטע בגד אוועקגעבען, —

זאלסטו נאר דאם בגד האלטען
ביז די זון וועט אונטערקומען,
דען דאם בגד איז זיין קאלדרע,
אוז דו האסט זי צו גענומען.

א, זיין אייגציג לעצטען־בגד,
זאלסט איהם, מלוה, וויעדערקעהרען:
ביי נאכט וועט ער צו מיר ווייגען,
כ'וועל ניט שווייגען זיינע טרערען...

VII.

ערד און הימעל

ערד און הימעל

שכנים זיינען ערד און הימעל,
וואוינען לאנג שוין קענען־איבער,
זייט עם האָט זיי גלייך בעשאפען
גאָט דער גומער, גאָט דער ליעבער...

נאָר א רייכער איז דער הימעל:
האָט לבנה, זון און שטערען:
און די ערד איז וויסט און אָרים —
זי פערמעגט קוים עטוואָס מרערען...

און עם קוקט דער רייכער הימעל
אויף דער ערד מיט שטאָלצע בליקען,
איז ער אויפגעלעגט, דאן לאָזט ער
דריי־פיער שטראהלען ליכט איהר שיקען...

און די ערד — זי דאנקט און דאנקט איהם,
ס'שמייכעלט זים דאָס פנים איהרע,
און די קינדער איהרע אָרמע,
זינגען דאן דעם הימעל שירה.

אין גאָרטען

עס רוישט דער אַרקעסטער אין גאָרטען.
עס טאַנצען די טענער אין לופט
און ליליען און רויזען און בוימער.
זיי גיעסען און שפּריצען מיט דופט.

און דאָרט אין דערמיט ביי דער הוידע.
א לאכען א לוסטיגעם קלינגט;
דאָרט הוידען זיך גבירישע קינדער,
רערביי שטעהט די באָנע און זינגט:

„הוידעט זיך, הוידעט זיך, קינדערליך,
פרייליכער ציהט פאר די שטריק!
וויסט: נאָך אין אייערע ווינדעליך
שיינט אייך שוין ליכטיג דאָס גליק!

„זעהט איהר ביי'ן פארקאן דאָרט סוד'ען זיך —
אינגעליך, קוקען אהער,
ס'נעלוסט זיך זיי אויכ־עט צו הוידען זיך —
נאָך וואָס! עס פעהלט זיי ניט מעהר?!

„זיינען קיין נעסט דא, קיין נויטיגע,
אנקוקען זיי נאָר איז מאוס,
בגדים'לעך אלטע און קויטיגע —
שפּוציג די בארפיסע פיס.

„שקצים ! אך זעהט ווי זיי קלעטערען,
ווילען אריינגעהן מיט גוואלד —
נארען ! אומזיסט איז זיך מאטערן :
מען וועט זיי ארויסווארפען באלד.

„איהר אבער דארפט זיך נישט גנב'ענען,
אפען דער טויער פאר אייך,
ס'וועט אייך דער וועכטער נאך חנפענען,
ווייסט איהר פאר וואס ? איהר זענט רייך.

„דאס איז א סגולה א טייערע
ס'עפענט א טהיר אומעטום...
אלעס איז אייערע, אייערע —
קוקט זיך צום פארקאן נישט אום !

הוידעט זיך, הוידעט זיך, קינדערליך.
פרעהליכער ציהט פאר די שטריק:
ווייסט : נאך אין אייערע ווינדעליך
שיינט אייך שוין ליכטיג דאס גליק..."

ביי דעם גאָרטען

ביי דעם גאָרטען שטעהט דער אָר׳מער
אָבגעשלאָגען. אָבגערוסען:
קוקט, ווי ס׳ארבייט טריי דער וועכטער
בוימער, בלומען צו בענישען.

לאנג, שוין לאנג האָט ניט גערעגנט.
אין חלשות בלומען פאלען.
און עם מינטערט זיי דער וועכטער
מיט די וואסער פון די קוואלען.

און מקנא איז דער ארמער
זיי, די בוימער און די בלומען:
הונגריג איז ער און פערלאָזען.
און ער האָט ניט וואו צו קומען.

און פאר איינזאמקייט, פאר עלענד
מוז ער אזוי יונג פערדארבן.
קיינער וועט איהם ניט דערפרישען,
וועמען קען זיין וועלקען ארבן?...

קנייטשען

אויסגעוועט אין טיעפע קנייטשען
איז זיין הויבער, ברייטער שטערען.
אויסגעקריצט האָט עס דער מזל —
די בעשרייבונג פון זיין לעבען.

ס'איז א לאנגעס בוך, א לאנגעס...
יעדער קנייטש איז א קאפיטעל;
ווילט איהר — קען ער זיי אָנרופען
אלע, אלע מיט די נעמען.

איין קאפיטעל הייסט: „אָהן ליעבע"
און דער צווייטער איז: „דאָס בענקען" —
„טעג — געבלאָנזשעט אין די גאסען".
„נעכט אליין — אין וויסטען צימער.

און דער פינפטער און דער זעקסטער
אלץ אזעלכע קאלטע נעמען —
און דער מזל שרייבט און שרייבט נאָך —
אלץ די זעלביגע קאפיטלען.

ביז עם וועט א קנייטש נאָך קומען —
ס'איז דער טוידט — א לעצט־קאפיטעל,
און די מעשה איז געענדיגט —
שאדע! ס'וועט זי קיינער לעזען...

פערגראָבענס גליק

ווייט פון שטעדטעל, פאר'ן וועלדעל
ציהט זיך ברייט פון בערג א קייט,
און אויף אייניעם פון די בערגער,
ווי א ריז, א שטיין דאָרט שטעהט.

און די אייגנוואָהנער פון שטעדטעל
וויסען מעשיות פון איהם פּעק,
און דערצעהלען זיי די מעשיות
ציטערט שטיל דאָס האָרץ פאר שרעק.

און דערצעהלען זיי די מעשיות
טהוט דאָס האָרץ ווי וועה און באנג:
ס'האָבען קעניגען געקעמפּפט דאָ
און געקעמפּפט מיט וואוטה און לאנג.

און דאָס בלוט האָט דאָ גערונען,
ס'איז געפאלען ניט איין העלד:
ניט אומזיסט איז נאָך עד היום
אזוי גרין ארום דאָס פעלד...

און די רייכקייט פון די מלכים
ליגט פערגראָבען טיף אין דר'ערד,
צו בעקומען דאָך די אוצרות
איז קיין מענשען ניט בעשערט.

וויל א מכשף האָט פערשאָלטען:
— בייז איז ער געווען און אלט —
וועט ס'וועט גראָבען דאָ די אוצרות
דעם פערשלינגט די ערד גאָר באלד.

יאָ, עס ליגען גרויסע אוצרות,
אונטער'ן שטיין דאָ — זילבער, גאָלד,
דאָך נאָך מעהר פאר גאָלד און זילבער
האָט דער מענש זיין לעבען האָלד...

און אז ס'קומען ד'אָרמע מענשען
פון דעם שטעדטעלע אהער,
בלייבען זיי בייַ'ן שטיין פערגליווערט
און עס דריקט דאָס הארץ זיי שווער.

און עס זיפצט ארויס אנ'אנדערער
מיט א צאָרעניגען בליק:
אויף דער ערד אזוי פיעל דלות,
אין דער ערד — אזוי פיעל גליק!...

הערבסט-ליעדער

1.

ס'ניעסט א גאנצען טאג דער הימעל,
ווי א שווארצער ים איז אויבען;
און עס קויקלען זיך די טראפען
אויף די טרויעריגע שויבען.

און מיר דאכט זיך, יעדער טראפען
איז א ברענענדיגע טרער
אויף די וויסטע שלעכטע צייטען,
וואס עס לעבט זיך אזוי שווער.

יעדער שארף פון ווינד איז פענסטער,
דאכט מיר, איז א טיעפער קרעכץ
אויף דער מענשהייטס אלטען וועהטאג,
אויף איהר עלענדקייט און שלעכטס!...

2.

ביי'ן פענסטער שטעהט א בוימעלע
נעבויגען, טרוקען, דאר;
עס האט דער הערבסט איהם קראנק גענאכט —
איך קען ניט זעהן זיין צער.

פערצווייפעלט שאקלען זיך ביי איהם
די דארע צווייגלעך אום,
עס ווייגט: אך זעה ווי פינסטער איז,
ווי טרויעריג ארום!

מיר דאכט זיך, אז עס רעדט צו מיר:
אוי, אונגליקליכער מאן,
צי איז אויף בליהען נאָך פאר אונז,
א האָפענונג פארהאן?!

צי וועט די זון, די ווארעמע,
נאָך קומען וועט אהער?
אוי, הער — דער ווינד קלאָגט יאָמערליך,
די לופט — ווי קאלט און שווער"!

3.

וואָס וויל ער, דער רעגען? וואָס קאפעט ער, וואָס?
וואָס רינט ער אָהן אויפהער, וואָס רינט ער אָהן מאָס?
וואר דארף איהם, וואר בעט איהם און וואָס איז זיין מיין?
ווי נאריש, ווי נאריש — איך קען ניט פערשטעהן!

און וואָס וויל ביי'ן פענסטער דער איינזאמער בוים,
וואָס שטעהט ווי פער'יאוש'ט, וואָס אטהעמט נאָר קוים,
צו וואָס איז זיין תכלית ביי אונז דא געשטעלט?
וואָס בליהט ער, וואָס וועלקט ער ביי אונז אויף דער וועלט!

וואָס ווילען די מענשען, וואָס געהען איז נאָס?
עס איז אזי קאלט, אזוי פייכט, אזוי נאס!
וואוהין, און צו וואָס? און וואָס שלעפט מען זיך אום?
ווי נאריש איז אלץ דא, ווי נאריש און דום!

4.

ס'איז דער הערבסט געקומען,
ס'וועלקען בוים און בלום;
געלע בלעטער זעה איך
וואלגערען זיך אום.

ס'קומט א ווינד א קאלטער
פייפט א ליעדעל צו
און די ארמע בלעטער
האבען ניט קיין ו וה:
הייבען זיך און טאנצען
טויטערהייט, אהן מאכט;
און דער ווינד דער בייזער
פייפט און שפּיעלט און לאכט....

5.

מיט התלהבות זינגט דער ווינד
און צעקאכט איז ער אין גאנצען,
שוואכע בלעטלעך פון דער ערד
דרעהען זיך און טאנצען.

און נאך העכער גרייפט דער ווינד,
גרייפט דאס ווילדע זינגען —
שוואכע בלעטלעך פון דער ערד
דרעהען זיך און שפּרינגען.

א, דו בייזער, בייזער ווינד:
נאר דו זוכסט דיר פערגעניגען!
האסט זיי אבגעפליקט פון בוים,
לאז זיי איצט שוין רוהיג ליגען!...

6.

און עס ווינט דאס הארץ אין מיר
אויף די בלעטלעך די גרינע,
וועז פערגעלט, פערדארט, פערוועלקט
פאלען, פאלען זיי אין רינע.

און עס קלעמט דאס הארץ און קלעמט
וועז איך זעה דעם בוים, דעם העלד,
ליגנט, דערשלאגען פון א בליץ
אויסגעצויגען אויפ'ן פעלד.

און עס דריקט דאס הארץ פאר וועה
וועז דעם ווייסען שנעע אויף דר'ערד
טרעטען מענשענס שווערע טריט,
טרעטען, שמוצען איין די פערד.

און עס גיעסט מיין אויג א טרעהר,
וועז דאס ארמע, שענע קינד
וועלקט אין קעלער פאר דער צייט,
וועלקט פאר נאר נישט, וועלקט אהן זינד...

7.

כ׳האָב פיינד די זון, כ׳האָב פיינד די לבנה,
כ׳האָב פיינד די אלע שטערען;
כ׳האָב ליעב דעם שטורעם און די וואלקען.
כ׳האָב ליעב דעם הימעל׳ס טרערען.

כ׳האָב פיינד די רויזען און די ליליען,
כ׳האָב פיינד די אלע בליטהען;
כ׳האָב ליעב דאָס עלענד־טרוקען־בויט׳על,
וואָס שטעהט אין פעלד אין מיטען.

כ׳האָב אלעם פיינד, וואָס לייבט און פינסעלט,
וואָס דיענט נאָר צו בעשיינען, —
כ׳האָב ליעב נאָר דאָס וואָס אַרעם, עלענד
דאָס, וואָס מען דאַרף בעווייגען...

אין א שטילען טאג

זעהסט דעם גראָהען הימעל
אין א טאג א שטילען,
ווי די חמארע רוקט זיך
פֿויל, אָהן מוט, אָהן ווילען...

פֿוים עם בלאָזט דאָס ווינטעל,
פֿוים עם טריפֿט דער רעגען,
ווי זיי וואָלטען פֿוילען
שטאַרקער זיך בעוועגען...

אח, פֿערקיהלט און מאכטלאָז
ווערט דאָס נאנצע לעבען — —
וואָלט א דונער אייגמאָל
חאַטש א קלאפ נעגעבען! — —

*
* *

כ'וויל זיך מיט מיין מוזע גט'ן,
ז'האָט קיין גליקען מיר געבראכט,
כ'בין פון איהר פערשווארצט געוואָרען,
קראנק נאָר האָט זי מיר געמאכט.

נו, זיך גט'ן... וואָס'זשע קלעהרסטו? —
נעהם די ליעדער און פערברען...
ווילט זיך אבער אויך דאָס גט'ן
גלייך בעשרייבען מיט דער פען...

און עס ווערט א נייע ליעדעל,
און די מוזע שמייכעלט ליעב:
אַרמער זינגער, בלאָסער זינגער,
דו ביזט מיינער ביז'ן גריב...

* *
*

אויפ'ן הימעל די לבנה
שווימט פערטרויערט און פערקלערט:
מיט איהר הילליג — געלען פנים,
קוקט זי פרום אראב אויף דר'ערד.

זי געדענקט — אין אלטע צייטען
האט מען זיך צו איהר געבוקט,
פאר א געטין זי געערבענט,
אויף איהר הילף ארויסגעקוקט.

נאר די וועלט איז קלוג געוואָרען,
און זי קרענקט און ליידט דער פון:
אלע וויסען, אז זי גנבה'ט
ליכט און שטראהלען ביי דער זון...

די שטארבענדע זון

זעהט, די זון פערגעהט,
אח, ווי זי איז רויט,
רויט אין בלוט געפארבט,
זעהט, ווי שעהן זי שטארבט.

און דער אלטער וואלד ארום
בייגט זיך נאטספורכטיג און שטום:
שעפטשעט: באלד איז שוין איהר ענד:
וואס האט זי אזוי געברענט?

אין פעלד

איך גיה אום אין פעלד,
ווי בריים און ווי פריי!
א פויגעל פליהט דורך
אוז טראגט זיך פארביי.

אוז מילד לייכט די זון
אוז ווייס ניט פון קארג:
מיט שטראהלען בעגילדט
האט זי טאל אוז בארג...

איך גיה אום אין פעלד,
דאס הארץ עפעס שרעקט...
מיר דאכט זיך, איך הער
א קול, ווי עס פרעגט:

וואס טוסטו דו דא, מענש,
אוז וואס איז דיין ציעל? —
דא איז אזוי ריין,
דא איז אזוי שטיל!...

בעגראָבען

ביי דער ארבייט זיצט דער שוסטער,
זיצט דער שוסטער קראנק און בלאַס;
קלאַפט די צוועקלעך, ציהט די דראטווע,
קוקט דערביי ארויס אין גאַס.

נאָר ער זיצט צום הימעל העכער,
ערגיץ אויפֿ'ן פֿינפטען שטאָק;
— אָח, די גאַס, זי איז בעהאלטען!
זיפצט ער, קלאפענדיג א צוואָק.

ניט קיין גאַס און ניט קיין הימעל, —
הייזער האָבען אלץ פערשטעלט,
און איהם דאכט זיך, אבגעריסען
איז ער פון דער גאנצער וועלט...

אז ער ליענט אין גרוב בעגראָבען,
דאכט זיך צייטען־ווייז איהם אויך —
באלד פערחאפט ער זיך: א טעות!
קען א קבר זיין זוי הויך?...

אין גאַס

„ווי פֿרעהליך אין גאַס איז!" — דו פֿרעהסט זיך מיין קינד —
דו זעהסט נאָר דערנעבעז, אוז ווייטער — שוין בלינד;
דו ווענד נאָר דיין אויג אָב אהינצו, אין מיטען:
אָח, דאָרטען, וואָס טהוט זיך — זאָל גאָט נאָר בעהיטען!

אָט זעהסטו: עס שלעפּט זיך א קאָסטען אין גאַס...
ווי שלעפּט זיך א קאָסטען? א, ביטערער שפּאָס!
עס שלעפּט איהם א אידעל בון קאָסטען נאָך קלענער;
ער שלעפּט זון ער טרייסט זיך: „א צעהנער, א צעהנער!"

זעה ווייטער: א אידעל, ווי דאָר אוז ווי געלב!
אויף זיך אליין טראָגט ער די גאנצע געוועלב —
א זעה — זיינע אויגען זיי גלאָצען אוז שטאַרען —
א זעקסעריל פּדיון! זיי קוקען אוז האַרען...

אוז ווייטער: א דראָשקע — דער פּוהרמאן ער זיצט,
דער קאָפּ זיינער וויעגט זיך, דאָס היטעל געגליצט —
ביזט חושד: א שכור... א גאָט וועט דיך שטראָפען!
דאָס האָט ער א גאנצענע נאָכט ניט געשלאָפען.

אוז ווייטער אוז ווייטער — דו וואַרף נאָר דיין בליק:
מען הייבט עפּעס וועמען פּוז דר'ערד אויף מיט שטריק —
עס שטעלט זיך אָב יערער — א קוק טהאָן א בעלז.
דאָס איז אונטער משא א פּערדיל געפּאלען...

ווי פרייליך אין גאס אין! דו פרייסט זיך מיין קינד,
דו זעהסט נאר דערנעבען, און ווייטער שוין בלינד —
דו וועגד נאר דיין בליק אב אהינצו, אין מיטען,
אח, דארטען וואס טהוט זיך — זאל גאט נאר בעהיטען!

*
* *

אלע נאכט די זעלבע שטערען,
אלע טאג — די זעלבע זון:
נאט, ווי טרוירig איז דיין וועלטיל!
נאט, איך וויים ניט וואס צו טהאן.

ס'איז מיר אומעטיג צו לעבען —
ס'בלאזט אויף מיר פון אלץ א קעלט;
אלץ די זעלבע, אלץ די זעלבע —
נאט, בעשאף א נייע וועלט!

*
* *

לי הכסף, לי הזהב!
האט זיך ניט נעשעמט נאט זאנען,
און די נאנצע וועלט איז מיינע
און איך דארף אייך אלע טראגען.

מיינע נרויסקייט, מיינע גוטסקייט
דארף איך שטענדיג אייך בעווייזען, —
אייך, איהר פרעסער, מיט די קינדער
דארף איך קליידען, דארף איך שפייזען.

זאלט איהר — זעהט! — מיר עהרליך דיענען,
קיינמאל מיר נישט אנצוטרעטען,
און פאר אייער לעבען דארפט איהר
שטענדיג ווייגען, שטענדיג בעטען...

נאָך מיין הערצענס בעגעהרען

איך וויים ניט וואָס קלוג איז, איך וויים ניט וואָס נאַריש,
עס ברעכט זיך מיין מח פון קלערען, —
העי, וועל איך מיר טהאָן נאָר אזוי, ווי ס'געפעלט מיר,
און פאָלגען מיין הארצענס בעגעהרען!

איך וויים ניט וואו בלומען, איך וויים ניט וואו דערנער,
איך וויים ניט, וואו פרייד און וואו טרעהרען, —
העי, וועל איך מיר געהן אין דעם וועג, וואו עס ציהען
און רייסען די הארצענס בעגעהרען!

איך וויים ניט וואו טויט איז, איך וויים ניט וואו לעבען,
דעם אמת וואו קען מען דען הערען? —
נו, שטילער דו מח, העי קאָכיגער, הארץ!
כ'ערפיל דיינע אלע בעגעהרען!...

ליכט

קארג געווען איז אונזער רבי,
און ער פלעגט קיין ליכט נישט ניצען
פון נאך מנחה ביז נאך מעריב —
אין דער פינסטער הייסט ער זיצען.

און כדי אונז צו פארנעהמען,
אז מיר זאלען זיך ניט שטיפען,
פלעגט ער דאמאלס אונז דערצעהלען
טויזענד גראהע, אלטע מיפען.

אין א ווינקעל נעבען אויבען
פלעגט ער פיעל און פיעל דערצעהלען,
פון פער'כשפטע פאלאצען,
פון פערבארג'נע טיעפע העהלען.

פון מכשפים, מכשפות
און פון רוחות און פון שדים,
און פון לצים, וואס זיי טאנצען
אין די פוסטקעס אויפ'ן בוידעם: —

און ער האט מיט זיינע מעשיות
אונזער חיות אויסגעצויגען:
שדים, רוחות און מכשפים
פלעגען שטעהן אונז פאר די אויגען.

אך ווי שרעקליך! שטיל און פינסטער....
ס'קינדערש'הארץ קלאפט אונגעהייער....
און מיר פלעגען זיך צעווייגען:
רבי, רבי, צינד אן פייער!...

און א וואונדער! ווי דער רבי
פלעגט א ליכטל נאר אנצינדען.
פלעגען אלע בייזע רוחות,
שדים, לצים גליך פערשווינדען...

דער חדר פון לעבען

אוי, ווילט זיך ניט, ווילט זיך ניט געהן מיר אין חדר,
אין קויטיגען חדר פון לעבען.
דער מאוסער רבי, דער בייזער, דער אלטער
זאל לאנגוויליג שמיצעלען געבען...

עס ווילט זיך ניט פרעגען די נאריש קשיות,
ניט הערען דעם נארישען תירץ:
אוי, ווילט זיך ניט הערען, וו'אזוי מען פערטייטשט דאס
וואס כבוד, וואס ס'הייסט „דרך־ארץ"...

עס ווילט זיך ניט לערנען, מיט אלע תלמידים
די ספרים, די אלטע, פול שימעל:
עס ווילט זיך ניט הערען די בייכער־געשרעהען,
דאס ווילדע, דאס נארישע טימעל.

איך בין דאך א אינגעל מיט הארץ און געפיהלען,
איך האב אין זיך אנדערע כחות...
אוי, ווילט זיך ניט לערנען אין נארישען חדר
צוזאמען מיט פויערשע מוחות...

צו שכורים

ר'ווילט א פרעהליכם הערעז?
געהט אין שענק!
איך וויים אונגליק, איך וויים טרערעז, — —
איך געדענק!

ר'האט א מיטאג אבנעגעסעז
און מיט וויין,
און איהר ווילט אן אלץ פערגעסעז,
פרעהליך זיין.

און איהר קומט צום בלאסעז דיכטער:
זינג פון פרייד!
ניין, איך קען ניט — איך בין ניכטער —
זינג איך לייד!

איך בין ניכטער און מיר זעהט זיך
וואס איהר טהוט,
און איך הער א קול עס בעט זיך:
שווייג קיין בלוט.

יענעם קול נאר מוז איך פאלגעז,
כ'פיהל איהם מיט,
און אהז אופהער וועט פערפאלגעז,
אייך מיין ליעד...

ביי אונז אין לאַנד

פון אַ בריעף.

ליעבער פרײַנד, ביי אונז אין לאַנד
איז דאָס לעבן טויט און מאוס...
ס'איינציג פרייַע פייגעלע־ליעד
הערט מען זינגען נאָר אויף תּליות.

ליעבער פרײַנד, ביי אונז אין לאַנד
אַרבייט זעלטען אַ פאַבריק;
אויע נאָר — זי שטרייקט קיינמאָל:
שמידט אונז קייטען, פּלעכט אונז שטריק...

ליעבער פרײַנד ביי אונז אין לאַנד
נעהט דאָס לעבן — קוים עס קריכט;
נאָר דער טויט — ער רייט גאַלאָפּ
אויפ'ן שווארצען פעלד־געריכט...

ליעבער פרײַנד, ביי אונז אין לאַנד
חייסט אַ חסד — ווייסטו וואָס?
שטאַט צו העננען אויף אַ שטריק —
טוידטען מיט אַ ביקסען־שאָס...

1906

וועג עם האָט...

וועג עם האָט א טעמפּעל,
וועג עם האָט א קלייזעל,
וואו ס'בעזוכט א שיינקעל,
וועג — א פּרעהליך־הייזעל.

עפּעס מוז מען האָבען,
איינעם מוז מען גלויבען:
צי א טייפּעל אונטען
צי א גאָט דאָרט אויבען...

האָסטו אבער קיינעם,
ווילסט נאָר אלץ פּערהאָסען,
וועסטו, ווי א קינד,
בלאָנזשען אין די גאָסען.

און עס וועט דיר ווייכען
יעדערער פּון עולם,
און די וועלט די גאנצע
איז דיר א בית־עולם...

*
* *

צווישען טויזענד שלעכטע מענשען
מיט פערשטיינטע הארץ און זינען,
קען זיך אייגער אויך א נוטער
אפשר, אפשר וועט געפינען.

נאר ניט זוך איהם, פרייגד, מיין ארמער,
ס'וועט געדויערן צו פיעל יאהרען:
ביז דו וועסט איהם אויסגעפינען
וועט איהר ביידע נעהן פערלאָרען...

מיין הארץ איז ווייך...

(צו...)

מיין הארץ איז ווייך, ווי ביי א אינגעל,
וואס האלט זיך אן דער מאמעס קלייד‌ל:
מיין מוטער איז שוין לאנג געשטאָרבען —
זיי דו מיין מאמע, ליעבע מיידעל.

איך וועל דיר, ווי א מאמען, פאלגען
אלץ וואס דו וועסט נאר הייסען, זאגען:
און אז דו וועסט, מיין ליעבע, שטארבען,
וועל איך נאך דיר אויך קדיש זאגען...

צום ארבייטער

(ביי'ן בעל־הבית'ס טהיר)

וואס האסט זיך דערשראקען, מיין ארימער ברודער
און שטעהסטו ביי דער טהיר, ווי דו ווינסט?
עס האט דיך דערשראקען דער גלאנץ פון די זאלען,
דו וועסט זיי פערשמוצען — דו מינסט.

אוי, ארימער ברודער, אוי, נאריישער ברודער,
געה ווייטער און זעץ זיך אוועק...
דו וועסט ניט פערפלעקען דאס גאלד פון די זאלען —
דיין זעלע איז ריין, אהן א פלעק.

אוי, ארימער ברודער, אוי נאריישער ברודער,
וואס האט דיר די אויגען פערבלענדט?
וואס שטעהסטו און גלאצסט אוי בעטראכטסט אלץ פערוואונדער־
דו האסט ניט דיין ארבייט דערקענט?...

1895.

א חלום...

איך האָב געהאט א גוטען חלום:
מיין מאמע איז צו מיר געקומען
פון יענער וועלט, פון ליכט און שטערען,
פון שכינה־שטראהלען, ווייסע בלומען..

זי איז, א ליעבע און א באנגע,
געבויגען פאר מיין בעט געשטאנען,
און האָט מיר עפעס שטיל געפליסטערט —
נאָר וואָס? דאָס האָב איך ניט פערשטאנען...

צו האָט זי נאָר געוויינט מיין זעלע,
וואָס איז פון לעבען קראנק, דערשראָקען?
און אפשר האָט זי נאָר געוואָלט מיך
צו זיך, אין יענער וועלט, פערלאָקען?...

איך ווייס ניט און געדענק שוין נאָר נישט —
עס האָט פערמישט זיך אלץ צוואמען...
א נאנצען טאָג האָב איך געבלאנזשעט
און ס'האָט געצויגען צו דער מאמען...

יום-טוב...

יום טוב. ביי א טיש א פרעמדען
זיץ איך און די ווירטין אליין
פרעגט מיך פריינדליך: „ליעבער אורח,
אפשר איז ער אייך וועניג זאלץ?"

— א, איך דאנק... איך האב דערמאנט זיך
אן מיין היים און ס'איז א טרער
פון מיין אויג אריין אין טעלער,
און מען דארף קיין זאלץ ניט מעהר...

דער טאג...

דער טאג איז א שווערער געוועזען,
יעדע שעה האט ווי משא געוואוינען;
עס האט זיך פון אונטער דער משא
מיין רוקען געבראכען, געבויגען...

דער צו איז דער וועג נאך געוועזען
פול-זומפען, פול-קלעבינער לעהם —
איך האב נאר געפליסטערט איין תפלה:
וואס גיכער, וואס גיכער אהיים!...

ס'איז דונקלער און דונקלער געוואָרען,
און שטיל און רחמנות'דיג-באנג,
האט עמיץ אזוי ווי געטרויסט מיר:
עס וועט דאך ניט דויערען לאנג...

אליין...

האָב איך קיין פרײַנד ניט צו וועמען צו געהן,
בלײַב איך אין צימער און זיץ מיר אליין.
הינטער די פענסטער דאָרט הער איך עס ברומט,
אינווייניג — רוהט אלץ און שווייגט אלץ און שטומט...

איינגעצאָהלט האָב איך שוין מיין בעל הבית,
לײַג איך מיר רוהיג מיט מיין פאָפּיראָס;
לײַג איך מיר רוהיג און האלט איהם אין מויל;
און די נעראנקען זיי בלאָנזשען זיך פויל...

בלאָנזשען און בלאָנזשען — וואר וויים זיי וואוהין,
דאָרט אין די שטענען פון נאָרישען זין...
בלאָנזשעט אייך, לײַבע, ווי אייך נאָר נעפעלט —
סודות פערבלײַבט איהר פאר מענשען און וועלט...

ש ׃ ע ע

ווייסער שניי פון הימעל
פאלט און וועלט צוגאנגען,
פונקט ווי ריינע טרויטען,
האָפנונגען, פערלאָרענגען...

און עס ווינקען טרויעריג
פון דער הויך די שטערען:
אויף דער ערד — וואָס ס׳פאלט נאר —
מוז צוגאנגען וועלט...

עם קלינגען די גלעקליך...

עם קלינגען די גלעקלעך,
עם טראגען זיך שליטלעך:
זיי רופען, זיי ציהען — —
וואוהין? אהן מיט וועמען?

איך בין אין די וועגען
פון לעבען פון לאנגען
אן איינזאמער וואנדרער,
א פוסגעהער שטענדיג.

וואוהין זאל איך הייסען
דעם קוטשער מיך פיהרען?
ביי וועלכען הויז זאל איך
איהם זאגען: דא שטעל זיך?

מיט וועמען זיך שליטלען
איך איינזאמער וואנדרער?
מיין איינציגע ליעבסטע —
זי פליהט מיט א צווייטען...

איין שטערען...

איין שטערען געהט אויף,
א צווייטער — ער פאלט;
בערוהיג זיך, פרייגד —
די מעשה איז אלט...

איין טייך רוישט און פליעסט,
א צווייטער בלייבט לעער;
בערוהיג, זיך פרייגד,
דיין קוואל שלאגט ניט מעהר...

איין פייגעל הויבט אן,
א צווייטער לאזט אויס;
גו, שטילער, מיין פרייגד —
דיין ליעדעל איז אויס...

דיין ליעדעל איז אויס,
ביזט טויט און ביזט שטום,
דו הערסט? אויף דיין גרוב
געהט עמיץ ארום.

דו חערסט — אויף דיין גרוב,
ווי אייזערנע טריט...
ווילסט שרייען: איך לעב!
דו קענסט אבער ניט...

פרעה זיך בחור...

פרעה זיך, בחור, איז דיין יונענד
און פערגעס אין מוסר, טוגענד:
ניט פאר דיר איז דאס געגעבען,
דו האסט נאר איין מצוה: לעבען!

גארנישט איז פאר דיר פערבאטען,
יערע לוסט: פון גאט, פון שטן...
זאלען צוימען פאר דיר קראכען,
אלע טויער'ן — זיך אויפמאכען...

קלאפ אין אלע לעבענ'ס־טהירען,
און ניט קלער וואוהין זיי פיהרען:
צי אין גיהנם, צי'ן גן־עדן —
דאס וועט שוין דער טויט בעשיידען...

קום, ברודער...

קום ברודער, לאמיר וואנדערען —
וואוהין ניט פרעג, דאס מאכט ניט אויס:
פון איין ארט אין דעם אנדערען —
די וועלט איז בריים, די וועלט איז גרויס.

דאס גליק פערשפיעלט איז סיי ווי סיי,
די רייכקייט אויך, די ליעבע אויך:
טא לאמיר וועלען פייגעל־פריי
ווי יענע — זעהסטו? — אין דער הויך...

אויפ'ן פעלד...

אויפ'ן פעלד
וועהט א קעלט.
יאגט א וויכר א בייזער.
און ער בייגט.
און ער לעגט
צו דער ערד די גרעזער.

שטיל מיט וועה
פאלען זיי
צו דער ערד ערד אנידער:
ווי גערעדט:
ס'איז שוין שפעט.
ס'העלפט ניט זיין דערוויעדער.

אויס, פארביי
איז דער מאי
און דער ליעבער זומער:
סומנע, קאלט
און עס פאלט
אויפ'ן ארץ אנ'אומער...

איז אוועק צום קריעג דער מלך...

(פון מאריץ קאנאפניצקא)

איז אוועק צום קריעג דער מלך —
בלאזען אלע שופרות פרעהלעך:
שופרות בלאזען, רוישען, ברומען,
אז ער זאל בשלום קומען.

איז געגאנגען ס ט א ד זיך שלאגען
האט דער טייך געגומען קלאגען,
און די זאנגען שטיל צו ציטער'ן,
אויף זיין מזל, אויף זיין ביטער'ן...

אויפ'ן שלאכט־פעלד אונטען. אויבען
פליהען קויל־ען, מענשען ליגען. —
מ ל כ י ם שלאגען זיך, ווי לייבען,
ח ל א פ ע ם פאלען ווי די פליגען...

פאהנען רוישען, שאסען קראכען:
און די מהנות ציהען ווייטער:
ס'האט א קויל געטראפען סטאב'ען,
ס'קומט אהיים דער מלך היימטער.

ווי געקומען איז דער מלך
עפנען זיך די טויער'ן פרעהליך:
די טראמפעטען רוישען, שאלען
און די זון, זי שיט מיט שטראהלען.

ווי מען האט געגומען גראבען
פאר דעם ס ט א ד א גרוב, דאן האבען
שטיל געווויינט אין פעלד די גראזען
און א ווינד האט צו געבלאזען...

אינהאלט:

ערשטער טהייל:

די גראָהע נויט.

מיין שפיעלעז — — — — — — — — — — — — — — — 7
שווער — — — — — — — — — — — — — — — — — — 9
דאָס אייבינע ליעד — — — — — — — — — — — — 10
צום העמערל — — — — — — — — — — — — — — — 11
שווארצע פרעק — — — — — — — — — — — — 12
אויף א קבר — — — — — — — — — — — — — — — 14
צו אַרימע יונגעלעך — — — — — — — — — — — 15
מאי־קא משמע־לן? — — — — — — — — — — — 16
אין א לאָנד — — — — — — — — — — — — — — 18
דער גמרא ניגון — — — — — — — — — — — 20
נאכט און קאלט — — — — — — — — — — — — 22
די פרוי — — — — — — — — — — — — — — — 23
דער מעגש — — — — — — — — — — — — — — 26
אַרימע מענשען — — — — — — — — — — — — 27
צו א ברודער — — — — — — — — — — — — — 28
ווינטער ליעדער — — — — — — — — — — — — 29
דאָס געבעט — — — — — — — — — — — — — 33
דער אידישער אזרא — — — — — — — — — — 34
א געזינד זאלבע אכט — — — — — — — — — — 35
עס פוילט — — — — — — — — — — — — — — 36
די יוגענד — — — — — — — — — — — — — — 37
אין דער אַרימער גאָס — — — — — — — — — — 39
ווי קום איך? — — — — — — — — — — — — — 40

צווייטער טהייל:

בענקשאפט און פרייהייט.

גוואס איך האָף — — — — — — — — — — — — 43
ווען איך זעה — — — — — — — — — — — — — 44
א, גיכער משיח — — — — — — — — — — — — 45

וואס שטעהט אונז נאך פאר? — — — — — — 46
צום פריהלינג — — — — — — — — — — 47
צו מיין הארץ — — — — — — — — — 48
און האסטו דיין זעעלע — — — — — — — 49
בוימער — — — — — — — — — — 50
דער פרייער ים — — — — — — — — 51
דער אדלער — — — — — — — — — 52
די צייט — — — — — — — — — — 53
די נייע סחורה — — — — — — — — 54
די קירכען גלאקען — — — — — — — 56
איצט פערשטעה איך — — — — — — 58
דער סוד — — — — — — — — — 59
עפעס הער איך — — — — — — — — 60
אין ווינטער — — — — — — — — — 61
וואו נעהמט מען? — — — — — — — — 62
צו די פייגעלע — — — — — — — — 63
עהרליכע ארבייט — — — — — — — — 64
די וואנד — — — — — — — — — 65
מיך ציהט — — — — — — — — — 66
די פריהלינג־זון — — — — — — — — 67
אפטמאל... — — — — — — — — — 68
דאס נייע ליעד — — — — — — — — 69
עס דונערט, עס בליצט — — — — — — — 70
דער פאעט — — — — — — — — — 71
דער יונגער שטערן — — — — — — — — 72
אין פעלד — — — — — — — — — 76
אין מיינע אדערן — — — — — — — — 77
אין דער ווייט — — — — — — — — 78
בעל־הב'תישער מוסר — — — — — — — — 80
שטערען — — — — — — — — — 81
זיין הארץ האט... — — — — — — — — 82
פאר געלד — — — — — — — — — 83
א ווינטער ליעד — — — — — — — — 85

מיין שיפעלע — — — — — — — — — 86
מיאום איז די ערד — — — — — — — — — 87
וויילט זיך נאך — — — — — — — — — 88
די פידעל — — — — — — — — — 89
אויף א זעהונג — — — — — — — — — 90
שטורם — — — — — — — — — 91
בלאנזשע — — — — — — — — — 92

דריטער טהייל:

פאלקס-מאטיוון.

די ארימע געווינערין — — — — — — — 95
אין קיך — — — — — — — — — 96
הערבסט — — — — — — — — — 98
פאלט אריין אן ארימאן — — — — — — — 99
דער חתן — — — — — — — — — 100
די מוטער צום קינד — — — — — — — — 101
פון דער דירה טרייבט מען — — — — — — 102
אבשייד — — — — — — — — — 104
דאס טייכעלע — — — — — — — — — 105
הבדלה — — — — — — — — — 107
די יונגע קרעמערין — — — — — — — — 109

פיערטער טהייל:

לוסט און ליעבע.

איך וויים פון א ניגון — — — — — — — 113
וועז דאס פייער פלאקערט — — — — — — — 114
דו האסט מיר דיין בילד — — — — — — — 115
אנהויב פריהלינג — — — — — — — — 116
ליעבע זון! — — — — — — — — — 117
זעה, דער הימעל — — — — — — — — 118
צו דיר קום איך, עלענדעם בוימעל — — — — — 119
מיין געליעבטע איז א קלוגע — — — — — — 120
אין די פינסטערע אלעזן — — — — — — — 121
מיין געליעבטע — — — — — — — — — 123

צו מיין ליעבסטער — — — — — — — — — 124
אין פריהלינג — — — — — — — — — — 125
די נאאיווע — — — — — — — — — — 126
ליעבעם קינד, איך האב דיך ליעב — — — — — 127
וואו איז אלץ אהינגעקומען — — — — — 128
האסט מיין בלום, ווי ווין געטרונקען — — — 129
צו א סאציאליסטין — — — — — — — 130
די אייניגע — — — — — — — — — 131
פערלען — — — — — — — — — 132

פינפטער טהייל

צער און יאוש.

פערגעס — — — — — — — — — — 135
אומעט — — — — — — — — — — 136
וואלקען — — — — — — — — — — 137
א פראגע — — — — — — — — — 138
איך האב נאך אין לעבען — — — — — — 139
אין א פינסטערער נאכט — — — — — — 140
אוז הונדערט מאל דענקען — — — — — — 141
עלענד — — — — — — — — — — 142
וועז דו בלייבסט אליין — — — — — — 143
די לעצטע סטרונע — — — — — — — 144
א תפלה — — — — — — — — — 145
מיינע אבגעלעבטע יאהרען — — — — — — 146
דער סוף — — — — — — — — — 147
דער קראנקער בוים — — — — — — — 148
מיין טאג — — — — — — — — — 149
אוי, די אייניג־ווייסע האר! — — — — — 150
אוז דער זומער ווערט פערשוואונדען — — — — 151
צום טרויס — — — — — — — — — 152
וואו? — — — — — — — — — — 153
לעבען וויל זיך — — — — — — — — 154
אמאליגע טעג — — — — — — — — — 155
דער נעבעל — — — — — — — — — — 156

איך וויים ניט — — — — — — — — — — 157
שלום — — — — — — — — — — — — 158
ביי די בוימער — — — — — — — — — — 159
דאָס בוימעלע — — — — — — — — — — 160
עס שאָקעלט דאָס בוימעל זיך — — — — — — 161
דו פרעגסט — — — — — — — — — — 162
פון טאָל — — — — — — — — — — 163
דער שטויב פון דער וועלט — — — — — — 164
געדאנקען — — — — — — — — — — 165

זעקסטער טהייל:

די היים.

מיין צוריק־קעהר אַהיים — — — — — — — 173
אין קלויז — — — — — — — — — — 188
אין דער היים — — — — — — — — — — 190
איכה — — — — — — — — — — — 191
אויפ'ן ניל — — — — — — — — — — 193
משה — — — — — — — — — — — 195
וועז כ'צינד די ליבטלעך אַז, די אכט... — — — 198
מיין פרייונד, צו דו וויסט?... — — — — — 199
וואָס מאכט איהר? — — — — — — — — — 201
דער ווינד — — — — — — — — — — 202
קידוש לבנה — — — — — — — — — — 203
דער מגיד — — — — — — — — — — 204
נאָך גרינס — — — — — — — — — — 206
דער פּורים שפּילער — — — — — — — — — 207
צום מלוה — — — — — — — — — — 209

זיעבעטער טהייל

ערד און הימעל.

ערד און הימעל — — — — — — — — — — 213
אין גאָרטען — — — — — — — — — — 214
ביי דעם גאָרטען — — — — — — — — — — 216
קנייטשען — — — — — — — — — — 217
פעדגראבענעם גליק — — — — — — — — — — 218

הערבסט־ליערער — — — — — — — — 220
אין א שטילען טאָג — — — — — — — — 225
כ'וויל זיך מיט מיין מוזע גט'ן — — — — — — 226
אויפ'ן הימעל די לבנה — — — — — — — 227
די שטאַרבענדע זון — — — — — — — — 228
אין פעלד — — — — — — — — — 229
בעגראָבען — — — — — — — — — 230
אין גאָס — — — — — — — — — 231
אלע נעכט די זעלבע שטערען — — — — — — 233
נאָך מיין האַרצענס בעגעהרען — — — — — — 234
ליכט — — — — — — — — — — 235
דער חדר פון לעבען — — — — — — — — 237
צו שכורים — — — — — — — — — 238
ביי אונז אין לאַנד — — — — — — — — 239
ווער עס האָט — — — — — — — — — 240
צוויישען טויזענד שלעכטע מענשען — — — — — 241
מיין האַרץ איז ווייך — — — — — — — — 142
צום ארבייטער — — — — — — — — — 242
א חלום — — — — — — — — — — 243
יום־טוב — — — — — — — — — — 244
דער טאָג — — — — — — — — — — 244
אליין — — — — — — — — — — 245
שנעע — — — — — — — — — — 245
עס קלינגען די גלעקלעך — — — — — — — 246
איין שטערען — — — — — — — — — 247
פרשה זיך בחור — — — — — — — — — 248
קום ברודער — — — — — — — — — 248
אויפ'ן פעלד — — — — — — — — — 249
איז אוועק צום קריעג דער מלך — — — — — — 250
צום לעבען — — — — — — — — — 170

7654-V.1

Albert J. Latner
Jewish Public Library

THIS BOOK MAY BE KEPT
21 DAYS

and may be renewed once, if no application has been registered for it.
A fine of 5 cents a day is charged, if the book is kept after the last date stamped below. No book will be issued while a fine remains unpaid.

PLEASE ADVISE CHANGE OF ADDRESS

ריזען, אברהם
לידער
פאע
ריז

7654

#7654